49րդ ՏԱՐԻ   ԹԻՒ 1338   Կ. ՊՈԼԻՍ   ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ   2/15 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1905   18 ՌԱՄԱԶԱՆ 1323 – 2 ԹԷՇՐԻՆԻ ՍԱՆԻ 1321

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԵՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Պօղչ Ալի Համամը, 38
Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ ետ չեն տրուիր

Մանզումէի Էֆքեար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افكار
ارمنيجه يومى وسياسى غزته در
صاحب امتيازى : اوهانس قريد
ادارەخانەسى بابعالى جادەسندە نومرو ٣٨

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար	80 ղր.	50 ղր.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	18 ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 ղրուշ
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ

10 ՓԱՐԱ   ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ   10 ՓԱՐԱ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԱՊՐԱՆՔԻ ՄԸ ԿՈՐՈՒՍՏԸ ԿԱՄ ՎՆԱՍԸ ՈՐՈ՞Ւ ԿԸ ՊԱՏԿԱՆԻ ՂՐԿՈՂԻ՞Ն ԹԷ ՍՏԱՑՈՂԻՆ

(Առեւտրական իրաւաբանութեան հարց մը)

Ցանձնարարուած վաճառքի մը թէ՛ առաքողը եւ թէ ստացողը վաճառքին ղրկուած տեղէն մինչեւ յանձնելի վայրը պատահելիք վնասներուն եւ կորուստներուն պատասխանատուութենէն ազատ ըլլալու համար, մէկ մէկ միջոց գտած են։ Հաշուեցոյցին մէջ à vos risques et perils (ամէն վնաս եւ կորուստ ձեր վրայ) ֆօրմիւլը կ'աւելցնէ վաճառքը ղրկողը, իսկ ստացողը զայն կ'ապահովագրէ։

Առեւտրականներու մէջ ընդունուած եւ ընդհանրացած սովորութիւն մըն է այս թէեւ, սակայն շատ անգամ կը ներկայանան պարագաներ, որոց մէջ սոյն նախազգուշական միջոցներով անկարելի կ'ըլլայ զերծ մնալ պատասխանատուութենէ, եւ կ'ստիպուինք գիտնալ թէ տեղի ունեցած վնասը ըստ օրէնքի որո՞ւ կը պատկանի, վաճառքը ղրկո՞ղին թէ զայն ստացողին։ Նոյն իսկ միեւնոյն հրապարակին վրայ վաճառք մը փոխադրուած պահուն կրնայ անակնկալ վնաս մը պատահիլ ու հարկ կ'ըլլայ ճշդել թէ այդ վնասը ըստ օրէնքի ո՞վ պէտք է տուժէ, գնո՞ղը թէ վաճառողը։

Ֆրանսական Առեւտր. Օրէնսգրքին 100րորդ յօդուածը ինչպէս նաեւ անոր համապատասխան ու համիմաստ Օսմ. Առեւտր. Օրէնսգրքին 60րորդ յօդուածը կը տրամադրեն որ վաճառողի մը կողմէ ղրկուած ո և է վաճառքի մը՝ ճամբան կրած կորուստն ու վնասը վաճառքին տիրոջը կը պատկանի—եթէ սակայն այս կանոնին հակառակ պայման մը գրուած չէ։

Առեւտր. Օրէնսգիրքին սոյն յօդուածը այնքան մթին էր որ շատ մը իրաւաբաններու հակասական մեկնութիւններուն եւ հակառակ կարծիքներուն տեղի տուած է։ Արդարեւ եթէ բացորոշ ըսուէր թէ եղած վնասն ու կորուստը վաճառքը ստացողին (destinataire) կամ զայն ղրկողին կը պատկանի, այն ատեն ո՛չ սխալ հասկացողութիւն պիտի ըլլար եւ ո՛չ ալ թիւր մեկնութիւն պիտի տրուէր, բայց որովհետեւ հոն վաճառքին տիրոջը կը պատկանի ըսուած է, պէտք կ'ըլլայ ստուգել թէ օրէնքը վաճառքին տէրը ըսելով՝ զո՞վ կ'ուզէ ակնարկել, վաճառքը ղրկո՞ղը թէ ստացողը։

Այս խնդրոյն վրայ Ֆրանսայի իրաւաբան հեղինակութիւններ կարգ մը գաղափարներ պարզած են, որոց եղբակացութիւնը օգտակար կը սեպենք մէջ բերել հոս։

Սկզբունքով ընդվրճելի է թէ ամէն վնաս ու կորուստ միշտ գնողին կը վերաբերի, երբ կատարեալ վաճառում (vente parfaite) կայ։

Կատարեալ վաճառում կը նշանակէ գնողին ու վաճառողին մէջ՝ իրին ու գինին նկատմամբ համաձայնութիւն, որ կը տարբերի վաճառքին այսինքն իրին տեսակին ու սակարկութեան եղանակին համեմատ։

Եթէ գնող ու վաճառող ներկայ են ու վաճառք մը միահաղոյն (կեօթիւրի, բօփեսան) կը սակարկեն, վաճառումը կատարեալ կ'ըլլայ, երբ անոնք իրին ու գինին մասին համաձայնին։ Իսկ եթէ այդ իրը՝ առանց վաճառողին թերութեանը, մինչեւ իսկ վաճառողին խանութին մէջ վնաս մը կամ կորուստ մը կրէ, զայն կը տուժէ գնողը։

Իսկ եթէ սակարկութիւնը համրուելիք, չափուելիք ու կշռուելիք իրերու վրայ է, վաճառումը ա՛յն պահուն կատարեալ կ'ըլլայ երբ այդ վաճառքը գնողը ինք չափէ կամ իր ներկայութեանը չափել, կշռել կամ համրել տայ։ Այդ գործողութիւնը աւարտելէն յետոյ տեղի ունեցած վնաս ու կորուստ գնողին կը պատկանի, եթէ, ինչպէս ըսինք, վաճառողին թերութեամբ կամ մէկ անխոհեմութեանը հետեւանօք գործուած չէ, որովհետեւ կատարեալ վաճառումով թէեւ իրի մը տէրը գնողը կ'ըլլայ, բայց վաճառողն ալ անոր աւանդապահը կը մնայ, ցորչափ իրապէս յանձնած չէ։

Շատ դիւրին է կատարեալ վաճառումի մը պայմանները ճշդել ու տասիդ տեղի ունեցած վնասին որո՛ւ պատկանիլը որոշել՝ եթէ վաճառքը պատրաստ եւ սակարկողները ներկայ են։ Բայց թղթակցութեամբ կամ ուղեւոր պաշտօնէի մը միջոցաւ եղած յանձնարարութեան մը կամ սակարկութեան մը մէջ ինչպէս կարելի է կատարեալ վաճառումը ստուգել, քանի որ այդ պահուն օրէնքին պայմաններէն մին՝ վաճառքը դեռ գոյութիւն չունի։ Թղթակցութեամբ կարելի է երկու կողմին մէջ համաձայնութիւն գոյանալ գինի մասին, բայց ո՛չ վաճառքին վրայ։ Եւ որովհետեւ ըստ օրէնի երկու կողման միջեւ առանց գինին ու իրին վրայ համաձայնութեան կատարեալ վաճառում չըլլար, հետեւաբար ամէն թղթակցութեամբ կամ ուղեւոր պաշտօնէի միջոցաւ եղած վաճառում կատարեալ չէ ու կարելի է եզրել եթէ ղրկուած վաճառքը՝ ստացողին (destinataire) կողմէ նախապէս գրուած պայմաններուն համաձայն եւ ցոյց տրուած նմոյշին ու օրինակին համանման չգտնուի։ Այս պարագային, քանի որ վաճառքը ստացողը իրաւամբ կրնայ զայն մերժել կամ ետ տալ, եթէ վաճառողը իր ընդունած պայմաններն յարգած չէ, կը հետեւի ուրեմն թէ ստացողը չէ՝ ղրկուած վաճառքին տէրը ու ճամբան պատահած վնաս ու կորուստ իրեն չի վերաբերիր։ Արդ՝ քանի որ ղրկուած վաճառքի մը տէրը միշտ զայն ստացողը չըլլար, ուրեմն Առեւտր. Օրէնսգրքին վերոյիշեալ յօդուածին մէջ ակնարկուած վաճառքին տէրը զո՞վ պէտք է նկատել, կամ ներելի՞ է մեկնել թէ երբ վաճառք մը միանգամ վաճառողին մըթերանոցէն դուրս կ'ելլէ, այլ եւս ստացողին յանձնուած է։

Իրաւաբանք այս մասին սա կարծիքը յայտնած են.

—Եթէ ղրկուած վաճառք մը առաջարկուած եւ ընդունուած պայմաններուն համաձայն եւ նմոյշին յար եւ նման գործադրուած է —զոր ի հարկին փորձագէտներ կրնան հաստատել— վաճառումը կատարեալ է՝ վաճառքին տէրը զայն ստացողն է ու ճամբան պատահած վնասն ու կորուստը անոր կը պատկանի։ Իսկ հակառակ պարագային, վաճառումը թէական է, որով վաճառքին տէրը զայն ղրկողն է եւ վնասին պատասխանատու։ Նոյնպէս եթէ վաճառումը կատարեալ է, վաճառքը ղրկողը՝ զայն expéditeurին յանձնելով՝ գնողին հաշուոյն համար իրական յանձնում մը ըրած կ'ըլլայ, իսկ եթէ վաճառումը թէական էր՝ վաճառքին յանձնման տեղը պէտք է նկատել ստացողին վաճառատունը ու ճամբան կամ expéditeurին քովը պատահած վնասին պատասխանատու կ'ըլլայ զայն ղրկողը։

Ամէն պարագայի մէջ, սկզբունքով, վնաս ու կորուստ վաճառքին տիրոջը կը պատկանի եւ վաճառքի մը տիրանալու համար պէտք է կատարեալ վաճառում ըլլայ։

Ա. ԳԱԼՓԱՔՃԵԱՆ

ՄԱՆԻՖԱԹՈՒՐԱՅԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

Եւրոպական գործարաններու ներկայացուցիչներուն ճարտար մէկ հնարքը ապրանք ծախելու համար։

×

Բամպակը թէեւ անցեալ ամսոյ մէջ անկումի երեւոյթներ ցոյց տուած էր, բայց ներկայ ամսուան մէջ հետզհետէ բարձրանալով 6.15 եղաւ եւ հիմա վերին շուրջը կը դառնայ։ Երեւոյթը դէպ ի վեր է, եւ գիներու այս անորոշութիւնը արդելք եղած է ապսպրանքներ տալու։ Ամէն վաճառական կը սպասէ որ բամպակին գինը կայուն վիճակ մը առնէ, որպէս զի յառաջիկայ տարուան համար իր յանձնարարութիւններն ընէ։ Այս տարի այս ամսուան մէջ հրապարակի սթօքը կամ պատրաստ ապրանքը նախորդ տարուան այս ամիսին մէջ եղածէն պակաս է, գրեթէ ընդհանուր ապրանաց համար եւ շատ հաւանական չէ որ անցեալ տարուան պէս կարեւոր սթօքներ փոխանցուին յաջորդ տարուան։ Սակայն հակառակ ասոր, առեւտրական գործառնութիւնները անցեալ տարուան հետ բաղդատելով, քիչ եղած են։ Հոկտեմբեր ամիսը, որ առուտուրի շրջանն է եւ որուն կը սպասէ ամէն վաճառական, առեւտրական գործառնութիւններու կողմէ շատ փայլուն չեղաւ։

Վըլուրի տեսակներ կը գտնուին հրապարակին վրայ, պէտքը գոհացնելու չափ, թէեւ անցեալ տարի աւելի շատ էին։ Իսկ գործարաններուն պահանջած նոր գիները հրապարակի վրայ ծախսուած գիներէն աւելի են։ Հաւանական չէ որ գալ տարուան համար կարեւոր սթօք մը աւելնայ այս տեսակէն։

Վըլուրի եւ բազէնի սպառումը մեծ արգելք եղած է պասմային ծախսելուն։ Շօխ տեսակները պակաս են։ Ճերմակ ապրանքներու տեսակը աղէկ է, հակառակ այն իրողութեան թէ եւրոպական գործարանները իրենց գիները բարձրացուցած են եւ յանձնումները ուշ կը կատարեն։

Բամբակին ներկայ բարձրացումը մեր հրապարակին վրայ գրեթէ ազդեցութիւն ըրած չէ, կարեւոր գործ մը չըլլալուն պատճառաւ։ Սակայն եթէ բամբակին այս բարձրացումը շարունակէ, բնականաբար ազդեցութիւնը զգալի պիտի ըլլայ ապրանքներուն վրայ։ Իտալական մահուտի եւ քաշօզի տեսակները մեծապէս նուազեցուցած են մեր հրապարակին վրայ անգլիական եւ ամերիկեան նմանօրինակ ապրանքներու սպառումը։

Յառաջիկայ տարուան ապսպրանքները ստանալու համար Եւրոպական գործարաններու կողմէ ուղեւոր պաշտօնեաներ կը վխտան մեր հրապարակին վրայ, մասնաւորապէս Գերմանացիները որոնք բաւական ապսպրանք կ'առնեն մեր հրապարակի վաճառականներէն։ Ցաւալի պարագայ մըն է որ այս ուղեւոր պաշտօնեաները, շատ գործառնութիւն ընելու դիտաւորութեամբ, փոքր վաճառականներու ալ դիմում կ'ընեն եւ անոնցմէ ապսպրանքներ կ'առնեն։ Հետեւանքը սա կ'ըլլայ որ փոքր վաճառականը ստիպուած ըլլալով դրամ հասցնել իր վճարումներուն համար, քիչ շահով եւ նոյն իսկ ապրանք եղած գինով ձեռքէ կը հանէ շատ անգամ։ Ուրիշ անպատեհութիւն մըն ալ սա է որ եւրոպական գործարաններու ներկայացուցիչները ո՛ եւ է տեսակի համար վաճառականի մը հետ կապուելով հանդերձ, նոյն տեսակէն ուրիշ վաճառականի ալ ծախելու միջոցը գտած են, ինչ որ անշուշտ ուղղամտութիւն չէ։ Օրինակի համար, գործարանի մը ներկայացուցիչը Պոլսոյ հրապարակին վրայ գործող վաճառականի մը կ'առաջարկէ այս ինչ տեսակ ապրանքէն մեծ քանակութեամբ յանձնարարել, պայմանաւ որ այդ տեսակն ուրիշ վաճառականի չծախէ այլեւս։ Վաճառականը կ'ընդունի եւ կը պայմանաւորուի։ Գործարանին ներկայացուցիչը կ'երթայ կը գտնէ ուրիշ վաճառական մը եւ անոր խորհուրդ կուտայ այսինչ վաճառականին կապած ապրանքէն գնել, պայմանաւ որ այդ ապրանքը Պոլսոյ հրապարակին վրայ չյանձնուի, այլ Իզմիրի կամ ուրիշ առեւտրական կեդրոնի մը վրայ, ուրկէ դիւրին է Պոլիս բերել։ Այս կերպով գործարանին ներկայացուցիչը, հակառակ ուրիշ վաճառականի մը հետ կապուած ըլլալուն, կը յաջողի ուրիշ վաճառականներու ալ ծախել նոյն ապրանքը ուրիշ նաւահանգիստներու համար, որոնք արդէն ուղղակի Պոլսէն պիտի հայթայթեն իրենց պէտք եղած ապրանքը։ Այս ճարտար հնարքին շնորհիւ գործարանը ըստ երեւոյթին իր յանձնառութեան հակառակ վարուած չըլլար եւ վաճառականն ալ իրաւունք չունենար ո՛ եւ է գիտողութիւն ընելու, քանի որ կապուած տեսակը Պոլսոյ մէջ չէ որ կը յանձնուի ուրիշ վաճառականի մը։

Այս հնարքները բնականաբար գովելի բաներ չեն եւ Եւրոպական գործարաններու ներկայացուցիչներուն ուղղամտութեանը պատիւ չեն բերեր։

ԴԻՒՐԻՆ ԴԱՍԵՐ

ՀԻՒՄԷՐ ԿՕՖԷՆԻ ԵՒ ՁՈՒԿԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Հիւմէր Կօֆէնի եւ ձուկին պատմութիւնը ընելէ առաջ համառօտ կերպով բացատրենք թէ հանքածուխ հանելու համար ի՛նչ տեսակ աշխատութիւններ պէտք են։

Բայց նախ՝ ի՛նչ է հանքածուխը.— Քար չէ, ինչպէս ոմանք կը կարծեն անոր կարծրութիւնը եւ ծանրութիւնը նկատի առնելով, այլ երկրին ծոցը գտնուած ծառերու եւ ամէն տեսակ բոյսերու տարբաղադրութեան արդիւնքն է, կամ աւելի պարզ խօսելով՝ փայտ է, որ ժամանակին հետ հանքածուխի կը փոխուի։ Երկրաշարժերուն հետեւանքով, որոնք դարերու մէջ յաճախ լեռներ բարձրացուցած եւ ուրիշ լեռներ տապալած են, ընդարձակ անտառներ երկրին տակ ծածկուած են եւ այդ խորութեանց մէջ թանձր խաւեր կազմելով, յամրօրէն տարբաղադրուած եւ հանքածուխի վերածուած են։ Պիտի հարցնէք թէ փայտերն ու խոտերը ի՛նչպէս կ'ըլլայ որ ածուխի կը փոխուին։ Շատ պարզ է։ Երբ փայտի կտոր մը վառէք, ի՞նչ կը մնայ անկէ։—Ածուխի պզտիկ մաս մը, այսինքն փայտը կրակի միջոցաւ կը տարբաղադրուի։ Արդ, եթէ փայտին այս արագ տարբաղադրումը տեսակ մը ածուխ առաջ կը բերէ, կարելի է ուրեմն որ յամր տարբաղադրութիւն մըն ալ ուրիշ տեսակ ածուխ մը առաջ բերէ։ Այս տարբաղադրութեան օրէնքը հասկնալու համար պէտք է գաղափար ունենալ բնախօսութեան եւ քիմիագիտութեան վրայ, առանց ատոնց անկարելի է հասկնալ երկաթին, ջուրին, փայտին, օդին կրած փոփոխութիւնները չփումի կամ խառնուրդի հետեւանքով։ Այսպէս, օրինակի համար, եթէ ջուրի մէջ դնէք փայլուն պղնձի կտոր մը, պիտի տեսնէք որ 3—4 օրէն ժանգով մը ծածկուած է անիկա, այսինքն պղինձը տարբաղադրուած է ջուրի միջոցաւ։ Եթէ գաւաթ մը վճիտ ջուրի մէջ քանի մը կաթիլ քլօնեի ջուր լեցնէք, խառնուրդը անմիջապէս կ'այլայլի եւ պղտոր հեղուկի մը տեղ կ'ունենաք կաթի նմանօղ բան մը։ Ահա ալ տարբաղադրութիւն մըն է։ Այս օրինակները կը յիշենք ցոյց տալու համար որ ծառերուն եւ տունկերուն հանքածուխի փոխուիլը, որ առջի անգամ աշտառօվոր բան մը կ'երեւայ, տարբաղադրութիւն մըն է լոկ։

Ուրեմն հողին տակ, զանազան խորութիւններով, հանքածուխի խաւեր կան, որոնք աւելի կամ նուազ թանձր, աւելի կամ նուազ երկար են։ Կ'ըսուի թէ Հուլլէօ անունով պայտար մըն էր որ հոր մը փորած ատեն առաջին անգամ երեւան հանեց հանքածուխը եւ զայն վառեց իր դարբնոցին համար։ Բայց միայն գիտնալը չի բաւեր թէ հողին տակ հանքածուխի խաւեր կամ երակներ կան։ Պէտք է հողին տակ իջնել, փոխադրելի կտորներու վերածել հանքածուխի զանգուածները եւ յետոյ վեր հանել զանոնք։ Տեսնելու է թէ այս գործողութիւնները կատարելու համար ո՛րքան դժուարութիւններ եւ վտանգներ կան։ Թերեւս ոմանք ըսեն թէ ի՛նչ հարկ կայ այսքան վտանգներու ենթարկուիլ, քանի որ Նախախնամութիւնը տուած է մեզ փայտը զոր կարելի է կտրել անտառներէն։ Իրաւ, եթէ կրակը միայն մեր անօթները պատրաստելու ծառայէր, թերեւս հանքածուխին պէտք չըլլար։ Բայց գրեթէ չկայ գործարան մը, աշխատանոց մը որ կրակ չգործածէ։ Արդ, եթէ այսօր մանիֆաթուրայի եւ ուրիշ բազմաթիւ գործարանները ստիպուած ըլլային միայն փայտ վառել, քանի մը տարուան մէջ բոլոր անտառները կը հատնէին կը լմննային։ Ուրեմն կրնաք դատել այն ծառայութիւնները զորս հանքածուխը կը մատուցանէ վաճառականութեան եւ ճարտարարուեստներու։ Առանց՝ հանքածուխի, որ փայտին ազդելուն պատճառ պիտի ըլլար, պիտի չունենայինք շոգեշարժ մեքենաները, որոնք մարդուն ուժէն վեր եղած աշխատութիւններ կը կատարեն, պիտի չունենայինք մարդ ու ապրանք փոխադրող կառախումբերը, որոնք ստիպուած են իրենց վառելիքը միասին փոխադրել եւ հետեւաբար պիտի չկրնային երկար ճամբորդութեան մը համար անհրաժեշտ փայտը միասին առնել։

Գալով Կօֆէնի պատմութեան, ահաւասիկ,—Ածուխի հանքերուն մէջ նշանաւոր է Բօժօնի (Պելժիա) հանքը, որ շատ խորունկ է եւ հորի մը մէջէ կ'իջնուի։ Հողին տակը նրբանցքներ բացուած են հանքագործներու աշխատութեամբ, որոնք իրենց ճամբուն վրայ գտնուած ածուխը կը վերցնեն եւ այս կերպով նրբանցքը օր օրի կ'երկարեն։ Ոմանք մինչեւ իսկ մէկ քիլօմեդր երկայնութիւն ունին։ Այսօր աւելի կամ նուազ հանգստաւէտ սանդուխներով կ'իջնան հորերու մէջ, բայց 1812ին այնպէս չէր, չուան մը կապուած կողովի մէջ նստելով վար կ'իջնէին գործաւորները։ Այս կողովը միայն գործաւորները փոխադրելու չի ծառայեր, այլ ածուխն ալ վեր կը հանէ։ Գործաւորներուն ենթարկուելիք ամէ-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. երես)

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ   106

ՃՕՒՐՃԱԼԻ ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՇԽԱՐՀԻ ՇՐՋԱՆԸ

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՓԱՐԱՅՈՎ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԻԷ.

ՊՈՒԹՅԱՆ ԹԻՊԷԹԻ ՄԷՋ

Պուտտային տաճարին մէջ իջնելը անմիջապէս արձագանգուեցաւ մինչեւ շրջակայ Թիպէթական գիւղերը, ուրկէ տեղացին բազմութիւն մը, ձեռքը այլ եւ այլ նուէրներով, սկսաւ վազն ի վազ փութալ դէպ ի պուտտայական վանքը։ Առուտուրի սքանչելի աղբիւր մը բացուած էր քուրմերուն համար, որոնք մէկ կողմէն պաշտօն մատուցանելով Լավառէտի, միւս կողմէն կը ջանային հարիւրապատկել անոր կարողութիւնները իրենց ժողովրդեան առջեւ, որոնք սրտատրոփ կը սպասէին, Պուտտային երկրպագելու արտօնութեան։ Եւ սակայն ո՛վ պիտի արժանանէր զիրենք այդ բաղդին։ Քրմապետը անբացատրելի խստութեամբ կը վարուէր ուխտաւորներուն հետ, որոնց չէր ներեր, նոյն իսկ տաճարին բացուածքէն ալ ներս նայիլ։ Մի միայն անոնք կրնային ուխտի արժանանալ, որոնք մեծարժէք նուէրներով ու առատ ժամուցներով կը սիրաշահէին քրմապետը։ Այսպէս առանձնաշնորհեալներու միայն ներելի էր տաճարէն ներս մտնել, որոնց ամէնքը Լավառէտի գլխուն վրայ անցուած թել վանդակին շուրջը հաւաքուելով, իրենց ձախ ձեռքը դէպ ի վեր կը բարձրացնէին եւ յետոյ մինչեւ գետին կը խոնարհէին։ Ուխտաւորներու այս առատութիւնը կատարելապէս համոզած գոյացաւ Լավառէտի մէջ թէ՝ Թիպէթցիները ճշմարտապէս Պուտտա մը կը դաւանէին զինքը։

Այն օր մինչեւ իրիկուն, ուխտաւորներով եւ այցելուներով լեցուեցաւ ու պարպուեցաւ մեհեանը։ Երբ իրիկուն եղաւ, քրմապետը թելէ վանդակը վերցուց Լավառէտի վրայէն ու զայն առաջնորդեց մօտակայ սրահ մը որ Թիպէթական ճաշակով անթերիօրէն զարդարուած էր։ Հնդկական կերպասներու առատութիւն մը պերճօրէն դրուած էր բնակարանին ամէն կողմերը, որ այսպէս առագաստի սենեակի երեւոյթ մը կը պարզէր։ Առաստաղէն կախուած էին խումբ մը ջայլամի հաւկիթներ որոնց կ'ընկերանային յաւելթներ, ուլունքներ եւ սիթեռի խոշորութեամբ բազմաթիւ կլոր մարգարիտներ։ Պատերը ամբողջ ծածկուած էին սիրամարգի փետուրներով, որոնցմէ ամպհովանի մը կազմուած էր ճիշդ սենեակին մէջտեղը։

Քրմապետը վերջին ծայր յարգական ցոյցերով ներս մացուց Լավառէտը եւ առաջնորդեց զայն փետրազարդ ամպհովանիին տակ, ուր ճաշ ու հանգստաւէտ անկողին մը փռուած էր մարմնացեալ Պուտտային համար։ Լավառէտ որ չէր ուզեր իր կարծեցեալ պուտտայութիւնը ի չարն գործածել, միշտ կը պահէր լռջութիւնը, եւ ամէնէն ծիծաղաշարժ պարագաներու մէջ իսկ կը զսպէր ինքզինքը։ Քրմապետը մէկ քանի անգամ եւս խոնարհելէ ետք, երիտասարդին առջեւ, Թիպէթական լեզուով բաներ մը մրթմրթաց եւ դուրս ելաւ։ Միւս քուրմերն ալ Լավառէտի սենեակին հանդիպակաց մէկ սրահը տրամադրելի ըրած էին Սըր Մօռլըթօնի ու աղջկանը, իսկ Պօվօռի որ միշտ ծառայ նկատուած էր, ինքն իր գլխուն ձգուած էր, որ յոգնած եւ ուժաթեկ, ինկաւ խորշ մը ու սկսաւ քնանալ։

Քրմապետին մեկնելէն ետք, Լավառէտ երբ տեսաւ որ առանձին մնացած է, անմիջապէս իր սենեակը հրաւիրեց Սըր Մօռլըթօնն ու աղջիկը, որոնք հոն տիրող կիսավայրենի պերճանքը տեսնելով հիացքանչ մնացին։

— Իրաւ է որ այս ուղեւորութիւնը շատ տառապեցուց մեզ, ըսաւ միս Օռէթ, սակայն առանց սրտակարդ տեսարաններու վայելքը լիուլի կը փոխարինէ ամէն նեղութիւն ու տառապանք։

— Այո՛ պատասխանեց Լավառէտ, պայմանով որ սակայն օր մը կարող ըլլանք որոշեալ ժամանակին վերադառնալ Եւրոպա։ Հակառակ պարագային մեր կեանքին գինովը քաւած կ'ըլլանք այս անխոհեմութիւնները։

—Ցուսահատելու պատճառ չունինք, ըսաւ Սըր Մօռլըթօն, ձեզի պէս ուշիմ, հնարագէտ, եւ կարող առաջնորդի մը տնօրինութեան տակ միշտ ապահով կը նկատեմ ես մեր վերադարձը, ո՛րչափ ալ դժուար ըլլայ այն։

—Մանաւանդ որ, վրայ բերաւ Միս Օռէթ ծաղրածութեամբ, երբ Պուտտան, երկնից որդին մեր հետ է, ա՛լ ի՛նչ պատճառ ունինք դժուարութեան վրայ խորհելու։

Երեք ուղեւորները երկարօրէն խօսակցեցան Թիպէթցիներու նանրահաւատութեանը վրայ, որոնք տգիտութեան կոյր խաւարին մէջ՝ երկինքէն իջած անձնաւորութիւն մը կը նկատէին Լավառէտը։ Եաքը այս մարդոց ձեռքէն փախչելու հնարաւորութեան մը վրայ խորհեցան։ Երիտասարդը թէեւ կը յուսար իրենց բնակարանին պատուհաններէն փախչելով ազատիլ, սակայն երբ պատուհանը բացին ու դուրս նայեցան, տեսան որ հազարաւոր Թիպէթցիներ մեհեանը շրջապատած՝ անդադար կ'աղօթէին մարմնացեալ Պուտտային եւ կը խնդրէին որ չի հեռանայ իրենց երկրէն։ Այս պարագան ծանր յուսահատութիւն պատճառեց երեքին ալ, որոնք քիչ մը հանգիստ առնելու համար քնացան, սպասելով լաւագոյն առիթի մը։

Հետեւեալ օրը Լավառէտ բացարձակապէս հակառակեցաւ, երբ քուրմերը գլխուն վրայ նոյն թելէ վանդակը անցընել կ'ուզէին։ Ուստի քրմապետը թեւերէն ու ոտքերէն կապելով զայն ամուր մը միացուց գետնին եւ ուխտաւորները սկսան կարգաւ դէպի ներս գալ ու իրենց նուէրները մատուցանել։

(Շարունակելի)

ԱՐՏԱՔԻՆ

ԵՐԵՒԱԿԱՅԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՄԸ ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԻՋԵՒ. — Գերմանական տեսակէտ մը. — Պերլինի մէջ անցեալ օր հրատարակուեցաւ գիրք մը անանուն հեղինակութեամբ։ Հեղինակը գրական ոճով և բաւական կարողութեամբ կը նկարագրէ երեւակայական պատերազմ մը Մեծին Բրիտանիոյ և Գերմանիոյ միջեւ։

Մեծն Բրիտանիա պատերազմ կը գրգռէ (գերման հեղինակին ենթադրութիւնն է այս) նախայարձակ գործողութեամբ մը։ Ֆրանսա, Սպանիա և Բորթուկալ անմիջապէս Անգլիոյ կողմը կ'անցնին ընդդէմ Գերմանիոյ։ Միւս կողմէ Աւստրիա և Իտալիա ոյժ կուտան Եռեակ Զինակցութեան իրենց դաշնակցին, բայց իր անտեսական կացութեան հետեւանօք Աւստրիոյ բանակները չեն կրնար գործնական աջակցութիւն մը տալ Գերմանիոյ։ Հեղինակը գունագեղ կերպով կը նկարագրէ այս Տիտանեան կռուին արհաւիրքները։ Գերմանիա կարգ մը զինուորական յաղթութիւններ կը տանի ֆրանսական զօրքերուն վրայ, և իր գունդերը ֆրանսական հողին վրայէն յաղթանակաւ դէպի Բարիզ կ'ընթանան։ Ծովու վրայ բրիտանական նաւատորմիղները բացարձակապէս կը ջնջեն գերմանական նաւատորմը, բայց ա'յնքան ծանր կորուստներու կ'ենթարկուին որ Մեծն Բրիտանիա վրայ կուտայ իր նաւային գերակշռութիւնը։

Երբ այս Տէրութիւնները այս կործանարար կռուին մէջ ամուխ եղած են, Հարաւային Ափրիկէի և նոյն ցամաքին միւս բնիկ ցեղերը կը հարուածեն անգլիացի հպատակները, և այսպէս կը վերջանայ բրիտանական գերակշռութիւնը ցամաքի վրայ ևս։ Չինացիք ալ առիթէն օգուտ կը քաղեն իրենց սահմաններուն մէջ և այսպէս վերջ կը գտնեն բոլոր բրիտանական փառաւորութիւնները Ծ. Ասիոյ մէջ։

Վերջապէս Մեծն Բրիտանիա աշխարհի ամէն մասերուն մէջ ա'յնքան շատ աղէտներու կ'ենթարկուի որ կը պարտաւորուի Գերմանիոյ հետ հաշտութիւն կնքել այս վերջինին համար յոյժ նպաստաւոր պայմաններով։ Գերմանիա առատ հատուցում կը ստանայ, ո'չ միայն պատերազմական տուգանքի ձեւով, այլ նոր գաղթավայրեր՝ որոնք երբեմն անգլիական էին։ Ռուսիա չէզոք կը մնայ, բայց Ճաբոն և Միացեալ Նահանգները ամէնէն աւելի կը շահին այս պատերազմէն։

ԱՆԳԼԻՈՅ ԱՐՏԱՔԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ. — Արտաքին գործոց նախարարի խորհրդական Լորտ Բըրսի բանախօսութեամբ մը յայտարարեց թէ Մեծին Բրիտանիոյ ամէն շրջանակներուն մէջ հաւանութիւն կը յայտնուի կառավարութեան արտաքին քաղաքականութեան մասին, որուն մեծ գործը եղած է Ֆրանսայի և Ամերիկայի հետ բարեաց համաձայնութիւն, և զինակցութիւն Ճաբոնի հետ։ Ներկայ կառավարութիւնը իրաւունք ունի, ըսաւ, գործադրելու ա'յն քաղաքականութիւնը՝ զոր ինք հաստատեց։

Գերման թերթերը Մր. Պալֆուրի վերջին ճառին առթիւ կասկածոտ յայտարարութիւններ կ'ընեն։

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՍՊԱՌԱԶԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ. — Ինչպէս արդէն ծանուցինք, Պէրլինէ նոր հեռագիր մը, Սթանտարտի ուղղուած, կը յայտարարէ թէ իրազեկ լուրերու նայելով, այս ամսոյ վերջ երբ Րայխսթակը գումարուի, նաւային նոր սպառազինութեանց համար կառավարական ծրագրին ծախքը տարեկան 3 միլիոն 300,000 ոսկի աւելի պիտի ըլլայ։ Միեւնոյն ժամանակ բանակին համար նոր վարկեր պիտի խնդրուին, որով հարկ պիտի ըլլայ նոր տուրքեր աւելցնել, և գերման հարկատուն պիտի պարտաւորուի նոր բեռներու տակ մտնել։ Անցեալ օր Պէրլինի մէջ գիրք մը հրատարակուեցաւ, «Պատերազմի պատրա՞ստ ենք» վերնագրով, և որուն մէջ կը ջատագովուի զինուորական ուժերը աւելցնելու անմիջական հարկը, որպէս զի Գերմանիա կարենայ իր գերակշիռ դիրքը պահել զինուորական Տէրութեանց մէջ։ Հեղինակը կը յայտարարէ թէ բացարձակապէս անհրաժեշտ է որ իւրաքանչիւր զօրագունդ բաղկանայ երեք վաշտերէ, փոխանակ երկուքի։ Ասով հարկ պիտի ըլլայ կազմել քառասուներէկ նոր վաշտ՝ իւրաքանչիւրը հազար զինուորէ և սպայէ, իրենց բոլոր պատերազմական պիտոյքներով։ Հեղինակը, որ անանուն է, կը պահանջէ վեց նոր այրուձի գունդերու կազմութիւնը, ինչպէս նաեւ 24 մարտկոց դաշտային հրետանիի։ Երկաթուղիի գունդերուն վրայ ալ հարկ է աւելցնել ենթ գումարտակ, հեռագրական գունդերուն վրայ երկու գումարտակ, իսկ բանակին մատակարարական գունդերն ալ, որոնք հիմա 69 գումարտակներէ կը բաղկանան՝ պէտք է կրկնապատկուին։

Բուք պանգերմանական թերթը այս գիրքը իր ընթերցողներուն ուշադրութեան կը յանձնէ ա'յն նպատակաւ թէ ներկայ միջազգային կացութիւնը Գերմանիան կը պարտաւորէ իր սպառազինութիւնները աւելցնել ամէն հաւանականութեանց պատրաստ ըլլալու համար։

ԱՆԳԼԻՈՅ ՆԱՒԱՅԻՆ ՌԱԶՄԱՓՈՐՁԵՐԸ 1906Ի ՀԱՄԱՐ. — 1906ի Անգլիոյ նաւային ռազմափորձերը ամէն տարիէն աւելի ընդարձակ աստիճանի վրայ տեղի պիտի ունենան, և տեսականօրէն ճարոնական նաւատորմիղն ալ ծրագրին մաս պիտի կազմէ։ Ռազմափորձերը նաւային տարեգրութեանց մէջ բոլորովին նոր սկզբունքի մը վրայ պիտի հանգչին, և պիտի փորձուին զրահաւորներուն նոր բաշխումին ռազմագիտական և ռազմայարդարական նոր արժէքը։ Անգլիոյ ծովային ստացուածներուն ծովային սահմանագլուխները ծրագրին մէջ ամփոփուած են, և պատերազմի մը ժամանակ նաւային թշնամի դաշնակցութեան մը բոլոր պայմանները ի հաշիւ պիտի առնուին միեւնոյն ատեն գործողութեանց զանազան գօտիներուն մէջ։

Պիտի ենթադրուի թէ յարաբերութիւնները ձգտուած են Տէրութեանց մէջ, և բրիտանական ու ճարոնական նաւատորմիղները ամբողջ աշխարհի վրայ կը դիտեն թշնամիին մարտանաւերը։ Ցամաքաւերու կեղծ թշնամի մը իր հայրենի ջուրերէն պիտի մեկնի գաղտնի հրամաններով, և անգլիացի ու ճարոնցի ծովակալներ ու նաւապետներ չարաթներով արթուն պիտի հսկեն այդ թշնամիին դէմ։ Այս ռազմափորձերը ամենակարեւոր պիտի ըլլան արդիւնաւորութեան տեսակէտով, քանի որ ծրագիրը ա'յնպիսի սկզբունքով մը պատրաստուած է որ պատահականութեանց կացութեան մէջ ծովակալներէն և հրամատարներէն վերջին ծայր կարողութիւն և ուշիմութիւն պիտի պահանջուի։

ԱԴԱՄԱՆԴ ԲԱՆԵԼՈՒ ՃԱՐՏԱՐԱՐՈՒՍՏԸ. — Բրժպըլի (Հարաւային Ափրիկէ) Տէ Պէէրս ընկերութիւնը որ ադամանդի կարեւոր հանքեր ունի Հարաւային Ափրիկէի մէջ, կ'աշխատի Քէյփթաուն կամ Բրժպըլի փոխադրել ադամանդ բանելու ճարտարարուեստը, որուն կարեւոր կեդրոնն է հիմա Ամսթերտամ (Հոլանտա)։ Այս նպատակին հասնելու համար Ընկերութիւնը կ'աշխատի որ Բարեյուսոյ կառավարութիւնը արտածեալ չբանուած ադամանդներուն վրայ տուրքերը աւելցնէ, իսկ արտածեալ բանուած ադամանդները առանց մաքսի թողու։ Այս ծրագրին ի նպաստ կրուիլի պայքար մը կը մղուի այս միջոցիս Քէյփթաունի մամլոյն մէջ։ Ընկերութիւնը այսպէս կը փափաքի որ ադամանդ բանելու ճարտարարուեստը ուղղակի ադամանդի հանքերուն գլխաւոր կեդրոնը փոխադրուի։ Հետեւաբար ադամանդի վրայ բանելու ճարտարարուեստին մէջ յաջողակ եղողները այս միջոցիս մեծ յորդ և շահ կը վայելեն կամ պիտի վայելեն Հարաւային Ափրիկէի մէջ։ Եւ օր պիտի գայ որ Պելժիոյ ու Հոլանտայի մէջ այդ արհեստով զբաղողները Հարաւային Ափրիկէ փոխադրուին։

ԳԵՐՄԱՆՔ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱՑԻՔ ՄԱՏԷՅՐԱՅԻ ՄԷՋ. — Անգլիացիք, որոնք Մատէյրայի մէջ բաւական կարեւոր դիրք մը կը բռնեն, ուղղակի Լորտ Լէնստաունի և Լիզպոնայի անգլիական դեսպանին կը բողոքեն նոյն կղզին մէջ գերմանացիներուն ձեռներէցութեան դէմ, որով կ'ուզեն դարմանատուն մը հաստատել այնպիսի հողի մը վրայ, որուն մնայուները իրենց կը վերաբերի անգլիացիներուն ենթադրութեամբ։ Բողոքարկուները կը խնդրեն Լորտ Լէնստաունէն որ բորթուկէզ կառավարութեան մօտ դիմում ընէ գերմանական պահանջումները չյաջողցնելու համար։ Գերմանիոյ նպատակն է կ'ըսեն, իրենց ազդանշքներով ողողել Մատէյրան։ Այսպէս Անգլիացիք վերջերս սկսած են չորս աչքով դիտել Գերմանիոյ գաղթային ձեռնարկութիւնները և հակառակիլ անոնց ամէն տրամադրելի միջոցներով։

ՀԻՒԾԱԽՏԻՆ ԴԱՐՄԱՆԸ. — ՊԷՐԻՆԿԻ ԳԻՒՏԸ. — Տր. Ս. Պէրնայմ, որ նախագահն է Բարիզի Մարդկային Հիւծախտի Դարմանումի Գործին, ինչ ինչ բացատրութիւններ խնդրած էր Տր. Պէրինկէ, Հիւծախտի Համաժողովին մէջ անոր միկրոբային յայտարարութեանց վրայ, որոնք մեծ աղմուկ յարուցին բժշկական աշխարհին մէջ։ Տր. Պէրինկ չհաւանեցաւ պատասխանել այդ խնդրանքին, երկար նամակի մը մէջ բացատրելով իր լռութեան պատճառները։ Կ'ըսէ թէ «TX»ի պատրաստութիւնը չի կրնար երկար ճամբորդութեան դիմանալ, և կ'աւրուի։ Այդ պատրաստութիւնը հանուած է կենդանիներէն, բայց դուրս հանուելէն վերջ կարգ մը փոփոխութիւններու կ'ենթարկուի, արիւնին գնդակաւորումներուն նման։ Բրոֆ. Պէրինկ կը յուսէ թէ տիրական պատճառներ ունի առ այժմ չյայտնելու իր «TX»ը պատրաստելու եղանակը։ Սակայն այս մասին հաղորդակցութեան մէջ է Բաստէօռեան Հաստատութեան վարիչներէն Տքր. Մէչնիքովի հետ։ Քանի մը ամիսներ դեռ պիտի անցնին մինչեւ որ կարող ըլլայ ուրիշին հաղորդելու այս գաղտնիքը։ «TC» գոյացութիւնը, որմէ կը հանուի «TX»ը, և որ շատ աւելի զօրաւոր է, ի մօտոյ պիտի փորձուի Ֆրանսայի մէջ արջառի զանազան տեսակներուն վրայ, Լիոնի և Ալֆօռի մէջ։ Եւ յետոյ «TC»ն և «TX»ը պիտի փորձուին մարդուն վրայ։

Տր. Պէրնայմ գոհ չէ մնացած բրոֆ. Պէրինկի պատասխանէն։ Կ'ըսէ թէ արդէն իսկ ծանօթ քանի մը պատրաստութիւններ, մանաւանդ Քօխի, Տրնիի և Սաքօպսի պատրաստութիւնները, յատուկ դարմաններ են արջառային հիւծախտին համար։ Ասիկա ըսել չէ թէ մարդկային հիւծախտին համար ալ օգտակար են անոնք։ Ցաւ կը յայտնէ Պէրինկի կանխահաս յայտարարութիւններուն վրայ ի մասին իր խուզարկութեանց, և ի մասին այդ գաղտնիքը իրեն միայն վերապահելուն։ Նամակը մինչեւ իսկ երկբայելի կը ձգէ սա' կէտը թէ այդ գաղտնիքը լիովին հաղորդուա՞ծ է թէ ոչ Բրոֆէսէօր Մէչնիքովի։

ՆԱՒԱՅԻՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ԱՄԵՐԻԿԱ. — Բրիտանական նաւախումբին Նիւ Եորք այցելութեան առաջին օրը նշանաւոր հանդիսացաւ շռնդալից թնդանօթաձգութիւններով և պաշտօնական այցելութիւններով։ Երեկոյին Պաթէնպէրկի Լուի իշխանը և գլխաւոր սպաները ճաշի հրաւիրուեցան անգլիացի գաղթականներուն կողմէ, նախագահութեամբ բրիտանական հիւպատոսին։ Ներկայ էին նաեւ ամերիկացի սպաներ, նաւային և զինուորական, իրենց հանդիսական համազգեստով, և բեմերուն մէջէն կը դիտէին անգլիական գաղթականութեան տիկինները։ Անգլօ-ամերիկեան «սիրային խնճոյք» մըն էր, որուն միջոցին բացատրուեցան միջազգային բարեացակամութեան և անհատական ընկերակցութեան անխառն զգացումներ։

Վալտորֆ-Աստորիա Օթէլին ճաշասրահը գեղեցկօրէն զարդարուած էր բրիտանական և ամերիկեան դրօշներով, և շքեղ նուագախումբ մը բրիտանական ու անգլիական հայրենասիրական եղանակներ կը նուագէր։ Րուզվէլթ նախագահին և Էտուարտ թագաւորին կենաց բաժակները խանդավառութեամբ խմուեցան, և ճաշի միջոցին որոտնդոստ ծափեր և կեցցէներ պատճառեց Անգլիոյ թագաւորին ընդծովեայ հեռագիրը, որով շնորհակալութիւն կը յայտնէր Նիւ Եորքի բրիտանական ընկերութեանց Իշխանին նաւատորմին եղած փայլուն ընդունելութեան համար, նաեւ երախտագիտութիւն աստ և հաւատարմութեան վերանորոգեալ ցոյցերուն համար։ Իշխան Լուի եւս շնորհակալութիւն յայտնեց, յայտարարելով թէ Բրիտանական նաւատորմիղը մեծապէս հաճոյք զգացած է իր պտոյտէն ամերիկեան ջուրերուն մէջ։ Յետոյ խօսեցաւ Լոնտոնի ամերիկեան նախորդ դեսպան Մր. Չօթ, որ պերճաբան ճառով մը պատասխանեց «Ցեղական հաշտութիւն Անգլիոյ և Ամերիկայի միջեւ» բաժակաճառին։ Ամերիկացի ծովակալ Բօկլէն և ուրիշներ ալ խօսեցան։ Հետեւեալ օրը երեկոյին ամերիկացի նաւային սպաներ հացկերոյթ մը տուին ի պատիւ անգլիացի ծովակալին և սպաներուն։

Նիւ Եորք համաշխարհիկ քաղաք մըն է, ուր կան օտարականներ, որոնք իրենց կեանքին մէջ բնաւ բրիտանական մարտանաւ տեսած չէին։ Այցելուներուն համար յոյժ հրահանգիչ և յոյժ սրտաշարժ եղաւ վեց գեղեցիկ անգլիական յածանաւերուն տեսարանը ամերիկեան նաւատորմին քով չորս մղոն երկայնութեան մը վրայ Նիւ Եորքի ծովածոցին մէջ։ Ամբողջ օրը շոգենաւերը չարունակ այցելուներ կը տանէին կը բերէին ծովեզերք, և գիշերը մէն մի նաւ շքեղապէս լուսազարդուած էր։

Բշ. օր 3,000 բրիտանացի և ամերիկացի նաւաստիներ միասին ճաշեցին, դրամը հանգանակուած էր ամերիկացի սպաներուն և նաւաստիներուն մէջ։

Երէկ, Գշ. Լուի իշխան և իր սպաները շքեղ պարահանդէս մը տուին Տրէյք զրահաւորին մէջ։

ՄԻՔԱՏՕՆ ԵՒ ՊԱՊԸ. — Անցեալ ուրբաթ օր յիշատակելի և նմանը չտեսնուած դէպք մը պատահեցաւ Ճաբոնի և Կաթոլիկութեան պատմութեան մէջ։ Պապին արտակարգ պատուիրակ Օ'Քօնէլ եպիսկոպոս որ անցեալները Ամերիկայէն Թօքիօ ժամանեց, մասնաւոր և առանձինն ունկնդրութեան ընդունուեցաւ Միքատոյէն կայսր. պալատին մէջ։ Լիազօր պատուիրակի մը բոլոր պատիւներով ընդունուեցաւ։ Իր եպիսկոպոսական զգեստները հագած, պալատ գնաց կայսերական կառքով մը։ Միքատօն ամենաքաղցր յարգանքով ընդունեց զայն, և Ն. Վեհափառութիւն իր գոհունակութիւնը յայտնեց՝ մանաւանդ որ ղրկուած պատուիրակը Ամերիկայէն ընտրուած է։ Կայսրը յարեց թէ պիտի աշխատի ա'լ աւելի մտերմացնել իր և իր հաւատարիմ կաթոլիկ հպատակներուն միջեւ կապակցութիւնը։ Եպիսկոպոսը վստահեցուց Ն. Վեհափառութիւնը թէ Վատիկան մեծապէս շնորհապարտ պիտի ըլլայ իրեն եղած պատւոյն համար։ Յետոյ Եպիսկոպոսը ընդունուեցաւ նաեւ Վեհ. Կայսրուհիին կողմէ։ Եպիսկոպոսին պաշտօնը գաղտնի կը մնայ, բայց կատարեալ յաջողութեամբ պսակուած է։ Կայսրը Ն. Սրբազնութիւնը հրաւիրեց դաշտային խնճոյքի մը, որուն կը նախագահէր կայսերազուն իշխան Ֆուշիմի։ Այսպիսի պատիւ մը վերջին աստիճան հազուագիւտ է Ճաբոնի արքունիքին մէջ, և բացառիկ յարգանքի նշան մը կը համարուի։

ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐԸ ՊՈՄՊԱՅԻ ՄԷՋ. ՑԵՂԱՊԵՏՆԵՐՈՒՆ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ. — Ուրբաթ օրուան թուով կը հեռագրեն Պոմպայէն. — Այս առաւօտ Կալլէսի իշխանը ունկնդրութեան ընդունեց Պոմպայի մէջ աստիճանաւոր ցեղապետները։ Թէեւ Պոմպայի Նահանգին մէջ քիչ է բնիկ ցեղապետներուն թիւը, և Խօլաբուրի Մահարաճան միակ հանրածանօթ իշխանն է, բայց տեսարանը դարձեալ յոյժ շահեկան էր Կալլէսի իշխանին համար, որ առաջին անգամ ըլլալով այսօր հանդիսապետը եղաւ այն ունկնդրութիւններուն՝ որոնց մեծ կարեւորութիւն կուտան բնիկ ցեղապետները՝ նկատելով զանոնք իբրեւ ամենամեծ արժանիքը և պատիւը։ Մալապար Հրաւանդանին ծայրը լուսաշողող և փարթամ ծառերուն ներքեւ տեսարանը ճոխ էր և հանդարտ, և յարափոփոխ տեսարանը գունագեղ երեւոյթ մը կ'առնէր իրարու յաջորդող բնիկ ցեղապետներուն տողանցութեամբ։

Ընդունելութեան սրահին վերի ծայրը դրուած էին երկու ոսկեզօծեալ և բոսորագոյն աթոռներ, մին միւսէն քանի մը ինչեղ վար, և անոնց երկու կողմն ալ աւելի պզտիկ աթոռներու շարք մը։ Իշխանը բազմեցաւ երկու աթոռներէն բարձրագոյնին վրայ, իսկ իւրաքանչիւր ցեղապետ ցած աթոռներէն մէկուն վրայ իր քովը, յաջորդաբար, ներկայացման կարգաւ։ Իշխանին հետեւորդները ձախակողմի աթոռները գրաւեցին։ Աստիճանի կարգաւ առաջին անգամ եկաւ Խօլաբուրի Մահարաճան։

Իւրաքանչիւր ցեղապետ ըստ սովորութեան իշխանին ներկայացուց խորհրդաւոր ոսկեղէն նուէր մը իր ափին մէջ զետեղուած, ի նշան հպատակութեան։ Իշխանը թեթեւ մը իր ձեռնոցապատ մատով նուէրին կը հպէր ի նշան շնորհակալութեան, և յետոյ ցեղապետները կը բաշխէին վարդի իւղ զոր արծաթ ամաններու մէջ բռնած էին իրենց սպասաւորները։ Իշխանը այս անուշահոտ իւղը կը սրսկէր ներկայացող ցեղապետին վրայ, իշխանին հետեւորդներն ալ ցեղապետներուն ծառաներուն վրայ կը սրսկէին։ Կալլէսի իշխանուհին իր հետեւորդ տիկիններէն շրջապատեալ պատշգամէն կը դիտէր այս հետաքրքրաշարժ արարողութիւնը։

Ունկնդրութեան սրահը լեցնող նըրբագեղ հագուստներուն մէջ աչքառու էր Քուչի Բաօին դեղին և ոսկեճամուկ զգեստը, — իշխանին ժառանգական գոյնը, որուն համար բաւական վիճաբանութիւն ալ ունեցաւ 1903ին Անգլիոյ Թագաւորին Պսակադրութեան հանդէսին առթիւ գումարուած բնիկ ցեղապետական ժողովին մէջ Հայտէրապատի իշխանին հետ, որ ան ալ նոյն գոյներով կ'երեւէր։

Կէս օրէ վերջ իշխանը և իշխանուհին ուղեկցութեամբ վեց թնդանօթներու, բրիտանացի և բնիկ հեծելազօրքերու, և Պոմպայի Բաճքումար զինուորական վարժարանին աշակերտ սպաներուն կառքով գացին փողոցի մը բացումը կատարելու քաղաքին մէկ արուարձանին մէջ, որ տասը տարի առաջ ամէնէն խռովալից և անկարգ թաղն էր Պոմպայի մէջ։ Այդ փողոցին անունը դրուեցաւ «Իշխանուհի փողոց», ի յիշատակ Կալլէսի առաջին իշխանուհիի մը Հնդկաստան այցելութեան։

Վաղը, շաբաթ, կէս օրէ վերջ, Կալլէսի իշխանը երկար ծրագիր մը ունի, նոր մուզէոնի մը հիմնարկէքը պիտի կատարէ և քաղաքին նաւարանները աչքէ պիտի անցընէ։ Միեւնոյն ժամանակ Իշխանուհին պիտի ընդունի քաղաքապետարանին սրահին մէջ Պոմպայի բնիկ տիկիններուն այցելութիւնը։ Այս առթիւ յոյժ հետաքրքրաշարժ տեսարան մը տեղի պիտի ունենայ Վաղհավիլէվանիի Բարսի արարողութեամբ, որուն համեմատ Իշխանուհիին գլխուն վրայ հաւկիթ մը պիտի զետեղուի, նաեւ քաքաօ ընկոյզ մը, և յետոյ երկուքն ալ յաջորդաբար պիտի կոտրուին, իբրեւ խորհրդանշան թէ այսպէս պիտի կործանի ամէն չարիք որ կրնայ իշխանուհիին սպառնալ Հնդկաստանի մէջ անոր ճամբորդութեան միջոցին։ Ինչպէս որ երկու կոտրուած այս առարկաները լաւ ուտելիք մը կը հայթայթեն, այսպէ'ս ամէն չարիք բարիքի պիտի փոխուի իշխանուհիին համար։ Բարսի արարողութիւնը պիտի վերջանայ բրինձ ցանուելով իշխանուհիին գլխուն վրայ իբրեւ խորհրդանշան պտղաբերութեան և առատութեան, նաեւ իբրեւ բացատրութիւն մը Անգլիոյ այն ամսականան սովորութեան, որուն համեմատ բրինձ կամ կորեկ կը ցանուի նորապսակ հարսին ու փեսին վրայ։

Բարի գալստեան Հնդկական սովորութիւնը կը տրամադրէ նաեւ լապտեր մը և կարմիր փոշի նուիրել իշխանուհիին, իբրեւ խորհրդանշան Հնդկական հաւատարմութեան և համակրութեան։ Հնդիկ արարողութիւնները շատ պարզ են, իսկ Բարսիները կենծառ ծիսական մը ունին միշտ։

Ուրիշ պատիւ մը եւս կը սպասէ իշխանուհիին։ Ծաղիկներ պիտի ցանուին Ն. Արքայական բարձրութեան վրայ, ինչպէս նաեւ նուշի ոսկեճամուկ և արծաթազօծ տերեններ։ Այս վերջին արարողութիւնը խորհրդանշան մըն է այն բարեմաղթութեան թէ նուշին իւղը ի բաց հարթէ ամէն դժուարութիւն իշխանուհիին կեանքին մէջ։ Արարողութեան վերջին մասը պիտի ըլլայ իշխանուհիին հրամցնել քաքաօ մը, որ խորհրդանշանն է կերակուրին, ջուրին և բնակարանին, կեանքին երեք անհրաժեշտ պէտքերը, որոնց կարօտը ի ցիւ երբեք չքաշէ փափուկ իշխանուհին, պիտի մաղթեն հնդիկները։ Ամբողջ այս արարողութեան միջոցին միմիայն կիները ներկայ պիտի ըլլան, արու բան մը նաեւ պիտի չերեւի չէնքին պատերէն ներս։

ԱՆԳԼԻՈՅ ԱՏԼԱՆՏԱԿԱՆԻ ՆԱՒԱՏՈՐՄԻՂԸ. — Կարգադրուած էր որ Անգլիոյ Ատլանտականի նաւատորմիղը Ճիպրալթարէն մեկնի, բայց Լոնտոնի ծովային նախարարութեան մէկ նոր հրամանին վրայ պարտաւորուեցաւ մնալ Ճիպրալթար մինչեւ նոր հրաման մը։ Մարտանաւերը ածուխ, ռազմամթերք և ուտելիք կ'առնեն չարունակ։ Քաօբբս մարտանաւը Անգլիա վերադարձաւ։

Ատլանտականի նաւատորմիղը ասկէց առաջ հրաման ընդունած էր Բալմա եւ Մաճորքա երթալու, իրենց արագութիւնը փորձելու, և ապա դարձեալ Ճիպրալթար վերադառնալու։

ԱՂՔԱՏ ՀՐԵԱՆԵՐԸ. — Վերահաս ձմրան պատճառաւ աղքատ հրեաներուն ի նպաստ հանգանակութիւնը կը շարունակուի Լոնտոնի Րոչիլտեան Եղբարց Դրամատան մէջ։ Ուրբաթ օր 44,000 անգլ. ոսկի հաւաքուեցաւ, 15000 ոսկի ալ Ամերիկայէն եկաւ իբրեւ առաջին նպաստ։ Հրեայ Սըր Սամուէլ Մոնթէկիւ եւս Բարիզէն կը հեռագրէ թէ 29000 ոսկի տրամադրելի ունի։

∴ Նիւ-Եորքէն Մր. Օսքար Շթրաուս ծանուցած է թէ կը յուսայ 1 միլիոն տոլար (200,000 անգլ. ոսկիէն աւելի) հանգանակել աղքատ հրեաներուն նպաստի համար վերահաս ձմրան մէջ։

ԱՂԷՏՔ ՃԱՊՈՆԻ ՄԷՋ. — Քակօյիմայի ծովեզերքին վրայ տիրող անօթի փոթորիկ մը հետեւանքով 100է աւելի ձկնորսներ անյայտ եղած են։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԻՒՆԸ. — Յառաջիկայ Յունուար 16ին պիտի ըլլայ Հանրապետութեան Նախագահին ընտրութիւնը։ Մ. Լուպէի եօթնամեայ պաշտօնավարութեան շրջանը կ'աւարտի 1906 Փետր. 17ին, և ըստ օրինի մէկ ամիս առաջ տեղի կ'ունենայ նորին ընտրութիւնը։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ՆՈՐ ՆԱԽԱՐԱՐԸ. — Էօժէն Էթիէն 1844 Դեկտ. 15ին ծնած է Օրանի մէջ (Ալճերիա), 1881էն ի վեր Երեսփ. Ժողովին անդամ է, ի դիմաց իր ծննդավայր քաղաքին։ Էթիէն Երեսփ. Ժողովին դեր Նախագահ և գաղթային նախարար եղած է։ Պատերազմական վարչութեան մէջ նորընտիր նախարարը երկաթուղիի գործերուն մասնագիտութիւնը միայն կը բերէ, որովհետեւ քաղաքական ասպարէզին մէջ մտնելէ առաջ երկաթուղիի ընդհանուր քննիչ էր և իբրեւ երեսփոխան երկաթուղիի գործերուն յանձնաժողովին կը վերաբերէր։ Երեսփ. Ժողովի՝ շատ մը շրջանակներուն մէջ դժգոհութիւն կը տիրէ Մ. Էթիէնի պատերազմական նախարար անուանուելուն դէմ։ Անոնք կ'ուզէին զօրավար մը տեսնել պատերազմական վարչութեան գլուխը, բայց կ'երեւի թէ Մ. Ռուվիէ Գերմանիոյ կասկածը չարթնցնելու համար այս անգամ ալ ոչ զինուորական մը կոչեց այդ կարեւոր պաշտօնին, որուն կը գործակցի սակայն Ֆրանսայի զօրավարներու եւ հրամանատարներու ընտիր սպայակոյտ մը։

ՃԱՊՈՆ ԻԲՐԵՒ ՄԵԾ ՏԷՐՈՒԹԻՒՆ. — Լոնտոնի ճարոնական դեսպան Պարոն Հայաշի, որ ի մօտոյ առաջնակարգ դեսպանի դիրքի պիտի բարձրանայ, հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրաւ Սթանտարտի մէկ ներկայացուցչին. —

«Առաջները Ճաբոն ո և է երկրի մէջ միայն դեսպանութիւն չունէր։ Հետեւաբար նոր դեսպանութեանց օրէնք մը հաստատելու համար կայսերական նոր հրամանագիր մը պէտք է։ Երբ ասիկա ըլլայ, եւ առաջնակարգ դեսպանութիւնները պահելու ծախքերը հոգացուին, այն ատեն տեղի պիտի ունենան անուանումները։ Բայց այս ամէնը քիչ մը ժամանակի կը կարօտի։ Ծախքը արդէն մեծ բան մը չէ առաջին և երկրորդ կարգի դեսպանութեանց համար, բայց Ճաբոնի ազգային հպարտութիւնը մեծապէս գոհ մնացած է այս կարգադրութենէն։ Հիմա որ Անգլիա առաջին կարգի դեսպանութեան բարձրացուց Թօքիոյի իր ներկայացուցիչը, յայտնի է թէ միւս Մեծ Տէրութիւնք ալ նոյն օրինակ կարգադրութիւններ պիտի ընեն, նկատի առնելով իրենց մեծամեծ շահերը Ծ. Արեւելքի մէջ։ Մանաւանդ որ պարտաւոր են փափաքիլ իրենց ներկայացուցիչները Անգլիոյ Դեսպանին հաւասար բանել տալ, եւ Ճաբոն պատրաստ պիտի ըլլայ այդ փափաքը իրագործելու։ Շատ չանցած՝ Ֆրանսա, Գերմանիա եւ Ռուսիա եւս մեծ դեսպանութիւններ պիտի ունենան Թօքիոյի մէջ։ Փոփոխութիւնը ըստ ինքեան փոքրիկ բան մըն է, բայց արտաքին նշան մըն է Ճաբոնը իբրեւ Մեծ Տէրութիւն ընդունելու։ Միքատօն գահ բարձրանալուն առթիւ ըստ ճարոնական օրէնի հինգ երդում ըրաւ, որոնցմէ մին էր Ճաբոնի համար տեղ մը ապահովել աշխարհի մեծ ազգերուն մէջ։ Լոնտոնի պէս միջազգային կարեւորութիւն ունեցող մեծ մայրաքաղաքի մը մէջ առաջնակարգ ճարոնական դեսպանի մը անուանումը արտաքին ապացոյցն է թէ այդ երդումը հաւատարմաբար ի գործ դրուեցաւ»։

Մ. ՏՈՒՄԷ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԾՆՈՂՆԵՐՈՒ ԹԻՒԸ. — Քանի մը օր առաջ Մ. Տումէ, Ֆրանսայի փայլուն պետական մարդը, գիրք մը հրատարակեց «Խոստովանութիւններ» անունով։ Հեղինակը կը խօսի իր զաւակներուն հետ. Ինք բազմանդամ ընտանիք մը ունի, եւ այդ խոստովանութեանց իւրաքանչիւրին մէջ միշտ սա յայտարարութեան կը դառնայ թէ՝ Ֆրանսացի քաղաքացիի մը առաջին պարտականութիւնն է «ընտանիք մը հիմնել» Պետութիւնը հաւատարիմ ծառաներով օժտելու համար։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԹՕՔԻՕ, 13 Նոյեմբեր. — Ճարոնական կառավարութիւնը որոշեց 50 միլիոն ոսկիի նոր փոխառութիւն մը կնքել հարիւրին չորս տոկոսով։

ԲԱՐԻԶ. — Մարոքի գործերուն դեսպանախորհրդը դեկտեմբերի սկիզբները պիտի գումարուի Ալճէզիրասի մէջ։

ՊԷՐԼԻՆ. — Գերման կայսրը և կայսրուհին, իրենց անդրանիկ որդւոյն և հարսին հետ, Նոյրենպէրկ ուղեւորեցան։ «Նօյէ Ֆրայէ Ալկէմայնէ Զայթունկ» կը հերքէ այն լուրը թէ Գերմանիոյ կայսրը նորէն պտոյտ մը պիտի կատարէ Միջերկրականի մէջ։

ԹՕՔԻՕ. — Միքատօն որոշեց առաջին կարգի դեսպանութեան բարձրացնել Ուաշինկթընի դեսպանութիւնը։ Միացեալ Նահանգաց կառավարութիւնը առաջին կարգի դեսպանութեան բարձրացուց Թօքիոյի մէջ ունեցած դեսպանութիւնը։ Միքատօն որոշեց մօտերս կայսերազուն իշխան մը ղրկել ռուս արքունիքը, ռուսաճարոնական յարաբերութիւնները բարւոքելու համար։ Ցարը Աղեքսանդր Միխայիլովիչ մեծ դուքսը պիտի ղրկէ ճարոնական արքունիքը նոյն նպատակով։

ԼՈՆՏՈՆ. — Սթանտըրտ Նիւզի Շանկայի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Բեքինի օտար դեսպաններու վերջին ժողովին մէջ, որուն ներկայ էին նաեւ օտար զօրքերու հրամատարները, ամերիկեան և անգլիական դեսպանները վերապահութիւն ցոյց տուին օտար զօրքերը Չինաստանէ ետ քաշելու խնդրոյն մէջ, որուն նախաձեռնարկ եղաւ Վիլհէլմ կայսր։ Ուրիշ դեսպաններ, որոնց մէջ է նաեւ ֆրանսական դեսպանը, համամիտ գտնուեցան ամերիկեան և անգլիական դեսպաններուն տեսութեանց։ Թղթակիցը կ'ըսէ թէ անգլիական դեսպանը հեռագրեց իր կառավարութեան որ Քուանկզէ նահանգին մէջ Չինացիներուն կողմէ 7 միսիոնար սպաննուած և Ամերիկացի վաճառականներու դէմ Չինացիք թշնամական ընթացք բռնած ըլլալով, համամիտ գտնուեցաւ ամերիկեան դեսպանին առաջարկին թէ եւրոպական զօրքերը Չինաստանէ ետ քաշելու խնդիրը յետաձգուի։ Անգլիական դեսպանը կ'ըսէ թէ արդէն իր պաշտօնակիցները սկզբունքով հաւանած ըլլալով Ամերիկեան դեսպանին առաջարկին, միաձայնութեամբ պիտի որոշուի յետաձգել Վիլհէլմ կայսեր խաղաղասիրական ձեռնարկին գործադրումը։

—Յունաստանի Թագաւորը, Նիքօլա իշխանը և իշխանուհին, երէկ մեկնեցան Շէրպուրկէ, և անգլիական «Վիքթորիա Էնտ Ալպէրթ» զբօսանաւով հասան Բորթսմութ, կէս օրէն վերջ։ Զբօսանաւին կ'ուղեկցէին չորս զրահաւոր և թորփիլատորմ մը։ Թագաւորը և իր հետեւորդները Բորթըսմութի մէջ ընդունուեցան Քոննոթի Արթհըր իշխանին, Զըրչիլ դերակոմսին, դեր-ծովակալ Սըր Ֆըըզըն Հօսւէի, հազարապետ Բոնսոնպիի և Մր. Ուարտի կողմէ։ Թագաւորը «Վիքթորիա Էնտ Ալպէրթ»ին մէջ ընդունեց Լոնտոնի հելլէն դեսպան Մ. Մեթաքսան և դեսպանատան պաշտօնէութիւնը։ Մասնաւոր կառախումբ մը թագաւորը և իր հետեւորդները տարաւ Ուինտսր, ուր կայարանէն ընդունուեցաւ Էտուարտ Թագաւորէն և Աղեքսանտրա Թագուհիէն կողմէ։ Եօրկիոս Թագաւոր աչքէ անցընելէ ետք պատուոյ գունդը, դղեակ գնաց Էտուարտ Թագաւորին հետ։ Դղեակին մէջ Եօրկիոս Թագաւորին ներկայացուեցան արքայական ընտանիքին անդամները և պալատական պաշտօնատարները։ Դղեակին մէջ յատուկ ճաշկերոյթ մը յատկացուեցաւ Եօրկիոս Թագաւորին, Նիքօլա իշխանին, իշխանուհիին և հետեւորդներուն համար։

ՎԻԷՆՆԱ. — Սպանիոյ Թագաւորը երէկ առտու հոս հասաւ, և կայարանէն ընդունուեցաւ Ֆրանց Եօզէֆ Կայսեր, արհիդուքսերու, բարձրաստիճան պաշտօնատարներու և իշխանութեանց կողմէ։ Երկու վեհապետներուն տեսակցութիւնը շատ սիրալիր եղաւ։ Փոխադարձ ներկայացումներէ, և Պատուոյ Գունդը աչքէ անցնելէ ետք, կայսրը, Թագաւորը և իրենց հետեւորդները փառաւոր կառքերով գացին պալատ, ժողովրդեան խանդավառ ցոյցերուն մէջէն։ Պալատան մէջ յատուկ ճաշկերոյթ մը դրուեցաւ Ալֆոնսօ Թագաւորին տրամադրութեան տակ։ Կայսրը Թագաւորը անուանեց պետ աւստրիական հեծելազօրաց 38րդ զօրագունդին և Վիէննայի սպանիական դեսպանին տուաւ Սէն-Էթօբոլա պատուանշանը։ Ալֆոնսօ Թագաւոր արտաքին գործոց նախարար Կոմս Կոլուխովսքիի տուաւ Կարոլոս Գ. պատուանշանը։ Կէս օրին, երկու վեհապետները ճաշեցին սպանիական դեսպանատան մէջ, և կէս օրէն վերջ Ալֆոնսօ Թագաւոր ընդունեց դեսպանական Մարմինը։ Իրիկունը Հօֆպուրկի պալատին մէջ ի պատիւ Թագաւորին հանդիսական հացկերոյթ տրուեցաւ, և խանդավառ բաժակաճառեր խօսուեցան։

ՍՈՀԱՆՆԷՍՊՈՒՐԿ. — Տրոյֆոնդայնի հանքին մէջ փլուզում մը պատահեցաւ, և 68 բանուոր փլատակներուն տակ մնացին։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

ՆՊԱՍՏԻՑ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԸ երէկ գումարուեցաւ Ղալաթիոյ [illegible]նին մէջ նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր և զբաղեցաւ հետեւեալ խնդիրներով.

1. Ալթմաթրայ կաթող. տեղապահ Տ. Յովսէփ եպիսկոպոս նամակով մը Վանայ մէջ ներկայ տարուան հունձքերը անյաջող լինելուն և արմտիքը այժմէն սղելուն պատճառաւ, օգնութիւն կը խնդրէր։ Թէև Նպաստից Սնտուկի միջոցները անբաւական, սակայն Յանձնաժողովը հարկ դատեց պէտք եղածը ի գործ դնել աղքատներուն նըպաստ հասցնելու համար։

2. Սղերդի Առաջն. տեղապ. Տ. Կորիւն վրդ. օգնութեան արժանի քանի մը հոգիի համար նպաստ խնդրած ըլլալով, Յանձնաժողովը փոքրիկ օգնութիւն մը սահմանեց կարօտելոց։

3. Վանայ Գաւառ. Վարչութիւնը խնդրած էր բացառիկ նպաստ մը յատկացնել Սալնապատի աղքատաց որբանոցին, որուն մատակարարութիւնը անձկութեան մատնուած էր ներկայ տարուան հունձոց անյաջողութեան պատճառաւ։ Յանձնաժողովը դիտելով որ Նըպաստից Սնտուկը, արդէն ամսական հինգ ոսկիի նպաստ մը յատկացուցած է և բազմաթիւ նպաստներ ընձեռելու դիւրութիւններ կը պակսին, որոշեց յանձնարարել նոյն Հոգաբարձութեան, պաշտպանելոց թիւը սահմանափակել նիւթական չափին համաձայն։

4. Ակնայ Գաւառ. Վարչութիւնը յայտագրով մը նպաստ խնդրած էր մէկ քանի աղքատներու համար։ Յանձնաժողովը որոշեց կարեւորը տնօրինել։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷ պաշտօնապէս կը հաղորդեն թէ բոլորովին մտացածին է Թերթի մը հաղորդած այն լուրը թէ Եգիպտոսի առաջնորդ Տ. Մկրտիչ Ծ. վրդ. Աղաւնունի չկրնալով իր ծխականներուն հետ համաձայնիլ, պիտի ստիպուի իր հրաժարականը մատուցանելու։ Պատրիարքարանը կը հաղորդէ նաեւ թէ Տ. Մկրտիչ Ծ. վրդ. Աղաւնունի անդիմադրելի դժուարութեան մը չէ բախած ծխականներուն կողմէ մինչեւ ցարդ, և բնաւ պատճառը չունի հրաժարելու։ Ասկէց զատ, կ'ըսէ Պատրիարքարանը, Թիւրիմացութեան մը արդիւնք է Թերթերու մէկ քանի օր առաջ հրատարակած այն լուրը թէ՛ Եգիպտոսի Առաջնորդը Գահիրէէն Աղեքսանդրիա պիտի իջնէ։ Ճշմարտութիւնը սա է որ Տ. Մկրտիչ վարդապետ կը մնայ Գահիրէ իր առաջնորդական պաշտօնին գլուխը։

ԿԻԼԻԿԻՈՅ Ս. Կաթողիկոսը որ Ադանայ կը գտնուէր, Հոկտեմբեր 20ին, իր հետեւորդներով վերադարձած է Սիս։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ դեսպան Սըր Նիքօլաս Օ'Քօնօր և Իտալական դեսպան Իմբէրիալի մարքիզը շնորհակալութեան քարթեր ղրկած են Ս. Պատրիարք Հօր, որ Պատր. Փոխանորդը իրենց դեսպանատուները ղրկած էր Վեհապետներուն ծննդեան տարեդարձը շնորհաւորելու համար։

ԿՐՕՆ. ԺՈՂՈՎԸ երէկ գումարուեցաւ Պատրիարքարանի մէջ Նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր և զբաղեցաւ կարգ մը ամուսնական և քահանայական խնդիրներով։

Տ. ԳԻՐԵԳԻՆ Վրդ. Խաչատուրեան որ Սամ. Ժառանգաւորաց Վարժարանին Տեսուչ կարգուած էր, առաջիկայ շաբթու կը մեկնի իր պաշտօնատեղին։

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ նկատելով որ ալքօլով և այլ այլ նիւթերով խառն գինիներ կը ծախուին ամէն տեղ և անապակ գինի գտնել դժուար է բաժակցուի համար, յանձնարարած էր ծանօթ գինեգործ Յակոբ էֆ. Սուքիասեանի որպէս զի բաժակցուի համար մասնաւորապէս անապակ գինի պատրաստէ և մայրաքաղաքիս բոլոր եկեղեցիները այդ գինիէն միայն գործածեն։ Սուքիասեան էֆ. Ն. Սրբազնութեան այս յանձնարարութեան վրայ էր որ իր պատրաստած անապակ գինիէն նմոյշ մատուցած էր Կրօն. Ժողովին, և ոչ թէ իր գինիին ռէքլամը ընելու համար։

Տ. ՊԱՐԳԵՒ Վրդ. որ մայրաքաղաք կը գտնուէր, երէկ մեկնեցաւ Ադանա։

ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ Տիկին Լուսաբեր Շահպազեանի յուղարկաւորութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 216 ղրուշ նուիրած են Հիւանդանոցին Ազն. Տէր և Տիկին Նշան էֆ. Պէզազեան ի Ռուսճուգ։

ՄԱՆԶՈՒՄԷԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ԲԱԺԻՆԸ

ԾՆՈՒՆԴ

ՆՈՑԵՄԻ. — Անդրանիկ դուստր Ազգ. ուսուցիչ Խաչիկ էֆ. Պէրպէրեանի, երէկ մկրտուեցաւ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ կնքահայրութեամբ Արմենակ էֆ. Զօրայեանի։ Մկրտեց քահանան էր Սամաթիոյ աւագերէց Տ. Յովհաննէս քհն. Շահպազեան։

ՄԵՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԷՖ. ԲԱՀԱՆԵԱՆ (Մեծ Նոր Գիւղ). — Սպաօնեան էֆ.ի բաժանեգինը ստացանք ձեր նշանակած անձէն։

ՍԵՐՈԲԷ ԷՖ. ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ (Զոռում). — Ստացանք ձեր ղրկած նամակադրոշմերը և կ'սպասենք ձեր երկրորդ վեցամսեայ բաժնեգինին։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՈՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

14 Նոյեմբեր 1905

Ֆրանս. 3%	(3% Français)	99 85
Ռէժի	(Tab. Turcs)	388 —
Օսմ. Միացեալ	(T. N. Unif.)	90 35
[illegible]	(Lots Turcs)	137 50
Պանք Օթմ.	(Banque Ott.)	603 —
Թրանսվալ	(Transvaal)	68 —

ՌԷՍՄԻ

ԹԷՎՃԻՀԱԹ

Մէճլիսի Մալիյէ ազասընտան պաշ քեաթիպ սապըգ Խալիտ պէյ էֆ. հազրէթլէրինէ ազալըղա վէ քեթպալըք վէ [illegible] հիւսնիւ խիտմէթի էմրինտէ մի չալըշտըղը մէմուրինի բէվլիէթմէնտանէսինէ մէխնի թէրֆիին բութ պէյի Ուլա ռութպէ էվլէվի։

Տանրիյէ մէքթէպի գալէմի խուլէֆասընտան Թէսլիմ մասումքեա զոմիրօնը ուկուբը Թահրիրիյէսինէ մէմուր իքզ. Համի Շէվքէթ պէյէ թէրֆիին Սանիյէ ռութպէսի թէվճիհ պույուրուլմուշ տըր։

ՆԵՇԱՆ

Թրապիզոն վիլայէթի վալիսի ա Թաւֆիքէլլու Ռէչաա պէյ էֆ. հազրէթլէրինէ Մէճիտի նիշանը հաշէլէ սատըրգա նէշանի մէմուր աստ Օսմանի։

ՆԵՐՔԻՆ

ՊՈԼՍՈՅ ՎԵՐԱՔՆՆԻՉ ԱՏԵԱՆԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴԱՏԱԽԱԶՈՒԹԵՆԷՆ.—

Դատական Նախարարութեան պաշտօնաթերթին 26 Հոկտ. 1321 Թուակիր և 419 Թիւ Թերթէն հետեւեալը կ'արտատպենք Թարգմանաբար։

1321 տարւոյ Յուլիսի 8րդ ուրբաթ օրը, Սէլամլըքի արարողութիւններէն ետք, երբ Վեհ. Սուլթանին մզկիթէն վերադառնալուն առթիւ կառք. զօրքերը բարեւի սովորական յարգական դիրքը կ'առնէին, Թալիմխանէի հրապարակին վրայ եղեռնական ռումբ մը տեղի ունեցաւ, որուն ցաւալի և անռելի հետեւանքէն քանը վեց հոգի սպաննուեցան և երեսունը ութը հոգի վիրաւորուեցան։

Այս առթիւ ամբաստանեալներէն են,

Պելճիական հպատակ Տիկին Ժորժա Աննանէլլէնս, երկայնահասակ, գիրուկ, ծաւի աչքերով, միջակ բերնով, կլոր Թուշով, շագանակագոյն յօնքերով և խարտեաշ մազերով, ճերմակ դէմքով, 35 տարեկան, որ կը բնակէր Բերա, Եէնի-Զարշը, Ռատովիչ աբարթըման և այժմ փախստական է։

Հայ ազգէն, Լիբարիս կամ ուրիշ անունով Սաֆօ, կամ Թավրոսեան և կամ Քոնսթանթէն Քապուլեան անուն, երկայնահասակ, բաց ճակատով, երկարկեկ քիթով, սեւաչուի, մեծկակ բերանով, հաստ շրթներով, կլոր Թուշով, շագանակագոյն մազերով և յօնքերով, ցորենագոյն, շուրջ 40 տարեկան անձը, որ նոյն աբարթըմանին քովի տունը կը բնակէր և որ նոյնպէս փախստական է։

Հայ ազգէն Տիկին Սոֆի Լիբարբիս, կամ ուրիշ անունով Մարի Զայճ, կարճահասակ, ծաւի աչուի, շագանակագոյն յօնքերով և խարտիշորակ մազով, կլոր ճերմակ դէմքով, 29 տարու, որ նոյն տունը կը բնակէր և այժմ փախստական է։

Հայ ազգէն օրիորդ Ռուբինիաֆայն, կարճահասակ, սեւ աչքերով ու յօնքերով, խիստ երկար մազերով, ցորենագոյն, նիհար և հիւանդկախ դէմքով, շուրջ 27 տարու որ նոյն տունը կը բնակէր և փախստական է։

Հայ ազգէն կառապան Ժորժ Բէթրի Վարչամով, կամ բուն անունով Գրիգոր Վարչամ, միջահասակ, բաց ճակատով, սովորական քիթով, կապոյտ աչքերով, միջակ բերնով, ածիլուած Թուշով, խարտեաշ առատ յօնքերով, շագանակագոյն մազերով, կարմրերես, շուրջ 35 տարեկան, որ Շիշլի, փաստաբան Ղազարոս էֆ.ի ախոռը կը բնակէր և փախստական է։

Շարլ Նուվանովիչ Եչոթ, կամ բուն անունով Կարապետ Յովհաննէսեան, կարճահասակ, միջակ և ցած քիթով, շագանակագոյն աչքերով, խոշոր բերանով, երկար դէպի վեր ցցուող Թուշով, նուրբ աղեղնաձեւ յօնքով, սեւ մազերով, Թուխ և երկար դէմքով, 32 տարու, որ վարձքով կը բնակէր Բերա, Եէմէնիճի փողոց, Խրիսթիանովիչի տունը և փախստական է։

Թրաստ Նուվանովիչ կամ ուրիշ անունով Թորգոմ, կամ բուն անունով Արտաշ որդի Խաչիկ Քաբուտանեանի, կարճահասակ, բաց ճակատով, տափակ քիթով, ծաւի աչքով, մսոտ շրթներով, մեծ բերանով, շագանակագոյն պեխով, անմօրուս, 30 տարու, որ կը բնակէր Բերա, Սըրա Սէրվի փողոց և փախստական է։

Հայ ազգէն Տիկին Շքովա, կամ ուրիշ անունով Ինճովա, կարճկեկ հասակով, երկար քիթով, սեւ աչքով և յօնքով, միջակ բերանով, երկար և սեւ մազերով, ցորենագոյն, շուրջ 35—40 տարու, որ Բերա, Սըրա Սէրվի փողոց կը բնակէր և փախստական է։

Սիլօ Նէպորինճի կամ ուրիշ անունով Քեօսէ Արիսթիտի, կամ Քօչօ, կամ Ալֆօնս Վօկան և բուն անունով Վահան, երկայնահասակ, հարթ ճակատով, սովորական քիթով, սեւաչուի, աջ աչքը աւելի մեծ, միջակ բերնով, անպեխ, անմօրուս, նիհար, բարակ ձայնով, 25 տարու, որ կը բնակէր Բերա, Փէշկիրճի փողոց, 12 Թիւ տունը և փախստական է։

Սեբաստացի կառապան Մկրտիչ Կարիպեան որդի Սարգիսի, միջահասակ, բաց ճակատով, սուր քիթով, խաժակն, միջակ բերնով, կլոր ածիլուած Թուշով, բարակ շագանակագոյն յօնքերով. Թխագոյն, 30 տարեկան, որ կը բնակէր Շիշլի, փաստաբան Ղազարոս էֆ.ի ախոռը և փախստական է։

Խապրուզցի ձիապանման Երուանդ Ֆրանկիւլեան, կարճահասակ, բաց ճակատով, խաժակն, մեծկակ բերնով, ստորին շրթունքը հաստ և քիչ մը ճեղքուած, երկար Թուշով, շագանակագոյն յօնքով, սեւահեր, Թխագոյն, 25 տարու, որ նոյն ախոռը կը բնակէր և փախստական է։

Անատնաբուժական վարժարանին աշակերտներէն և Եսայեանի Միհրանի որդի Գորեգին, դեղին պեխով, ակնացւոր, որ կը բնակէր Լանկա, Եալընըզ Պագալ և փախստական է։

Նոյն վարժարանին աշակերտներէն Յովակիմ, սեւ պեխերով, Թխորակ, երկայնահասակ, 25 տարու, որ նոյն Թաղը կը բնակէր և փախստական է։

Կօշկակար Երզրումցի Արշակ, կամ ուրիշ անունով Արտաշ, միջահասակ, տափակ քիթով, շագանակագոյն պեխով, ածիլուած, շուրջ 35 տարու։

Ֆիլիպէ բնակող Անթոն Քաչ, կամ բուն անունով Ամուճա Ալաճաճեան եւ Երուանդ Ալաճաճեան։

Սոֆիա բնակող Թօհաֆճի Թագւոր Յակոբեան.

Ասոնց ամէնքը, Պատժական դատավարութեան Օրէնքին մասնաւոր տրամադրութեանց համաձայն, ձերբակալուած իրենց միւս ընկերներուն հետ պիտի դատուին Եղեռնադատ ատեանին առջեւ։ Պատժական Օրէնքին 55րդ յօդուածին և 58րդ յօդուածին յաւելուածին Ա. հատուածին տրամադրութեան համաձայն իբր ոճրագործ ամբաստանուած են։ Հետեւաբար յիշեալ ամբաստանեալները ո՛ւր որ ըլլան, պէտք է որ ձերբակալուին և յիշեալ դատարանին բանտին յանձնուին։ Այս պարագան ծանօթացնելու համար բոլոր ոստիկանական եւ դատական պաշտօնեաներուն, ներկայ ձերբակալման հրամանագիրը պատրաստուեցաւ և դրուեցաւ Պոլսոյ ամբաստանիչ ատեանին կողմէ։

* * *

Դատական Նախարարութեան պաշտօնաթերթին 29 Հոկտեմբեր 1321 Թուակիր և 420 Թիւ Թերթին մէջ, Կ. Պոլսոյ եղեռնադատ ատեանը՝ եղեռնական վատ արարքին մասնակցելով՝ փախստական գտնուած և դեռ չձերբակալուած՝ վերոյիշեալ անձանց անունները մանրամասնաբար Թուելէ ետք կ'ըսէ թէ «Ներկայ Թուականէս սկսեալ՝ Եղեռնադատ Ատեանին Նախագահութեան կողմէ յիշեալներուն տասը օրուան նոր պայմանաժամ մը տրուած է. եթէ որոշեալ պայմանաժամուն դատարան չներկայանան իբրեւ օրէնքի անսաստող պիտի նկատուին ու պիտի զրկուին քաղաքային իրաւունքներէ և դատ պիտի բացուի իրենց դէմ. որոնք նոյն պահուն բնաւ իրաւունք պիտի չունենան ո՛ և է պահանջում ընելու. իրենց գոյքերը հանգ պիտի ըլլան եւ դատական Նախարարութեան ընդհանուր ոստիկան պաշտօնեաները պարտաւոր պիտի ըլլան զանոնք բռնելու։ Հանգի գործողութիւններուն նկատմամբ ալ անհրաժեշտ եղած զեկոյցները ուղղուած են Ընդհ. դատախազութեան և այս որոշմնագիրը պատրաստուած ու տրուած է Պատժական Դատավարութեան օրինագրքին երեքհարիւր եօթանասունը մէկ և երեք հարիւր եօթանասուն երկու երրորդ յօդուածներուն համաձայն։

ԿԱԼՈՒԱԾԱՏՈՒՐՔԵՐԸ. — (Պաշտօնական Զեկոյց).— Զրոյց ելած էր որ Պոլսոյ կալուածատուրքերը, նախորդ տարիներու պէս, այս տարի ալ մասամբ հնչուն դրամով և մասամբ ալ հաշուակցութեամբ պիտի գանձուի։ Այս պատճառաւ կալուածատէրերէ ոմանք կը յապաղեցնեն իրենց տուրքերուն վճարումը։ Բայց անցած տարի ելած Կայս. Իրատէի մը համաձայն, արդի դրութիւնը պիտի գործադրուի. այսինքն օրինաւոր ազգականներու տուրքերէն զատ, ուրիշ ընդհանուր հաշուակցութիւն պիտի չկատարուի։ Այս տրամադրութիւնը պիտի պահպանուի և իրենց տուրքը ժամանակին չվճարողներուն նկատմամբ օրէնքին տրամադրութիւնները պիտի գործադրուին։ Հետեւաբար կը ծանուցուի թէ կալուածատէրերը, որպէս զի իրենց տուրքերը չդիզուին և յետոյ դժուարութեանց չենթարկուին, պէտք է փութան որոշեալ մանավճարի պայմանաժամերուն հատուցանել տուրքի հաշուէ ունեցած իրենց պարտքերը։

ԿԱՅՍ. ՇՆՈՐՀ.— Կայս. Իրատէ մը հրամայեց դրամական պարգեւներ բաշխել դէր-գնդապետ Ալի պէյի և անոր հրամանատարութեանը տակ գտնուող 239 զինուորներուն իբրեւ վարձատրութիւն այն քաջագործութեան, որով նուաճեցին Ռումէլիի մէջ հոս հոն երեւան ելած Պուլկար աւազակները։

ԱՆԹԵԼ ՀԵՌԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—Բանկալթիի զինուորական վարժարանին մէջ, սպայակոյտի քանտրտա ուսանողներու համար անթել հեռագրութեան դասաւանդութիւն մը պիտի հաստատուի այս տարի։

ՕՏԱՐ ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆ.—Ռումանիոյ Կարոլ Թագաւորը Ռումանական Աստղ պատուանշանին Ա. կարգը նուիրեց Արդարութեան գործոց նախարար Ապտուրրահման փաշայի և Կրթական նախարար Հաշըմ փաշայի։ Ռումանական Թագ պատուանշանին Բ. կարգը տրուեցաւ Կրթական Նախարարութեան պաշտօնեաներէն Վարդերէս էֆ.։

ՀԵՌԱԳՐԱԹԵԼ.—Գրէնալը և Գուրկուզ կղզիներուն մէջ ալ հեռագրաթելեր հաստատուելու համար բանակցութիւն կը կատարուի Քաղաքապետութեան և Թղթատարական վարչութեան միջեւ։ Յոյս կայ որ տարեկան 15,000 ղրշ. հասոյթ մը կրնայ գոյանալ։

ՊԱՂՏԱՏԻ նոր կուսակալ Մէճիտ էֆէնտի, երէկ իր պաշտօնատեղին մեկնեցաւ Իսքէնտէրունի ճամբով։

ՆՈՐ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԸ.— Ձեռնհաս պաշտօնարանը ծանոյց ամէն կողմ թէ նահանգներու մէջ կատարուող նոր մարդահամարի գործողութեանց պահուն այրերը պէտք է անձամբ յանձնաժողովներուն ներկայանան և արձանագրուին. իսկ կիներու մասին ալ իմամներուն և գիւղերու ծերոց ժողովներուն կողմէ տրուելիք տեղեկութեանց համաձայն արձանագրութիւն կատարուի։

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ նաւամատոյցին ոստիկանութեան առաջին քօմիսէր Խալիլ Հիլմի էֆ. Պոլսոյ ոստիկանութեան սիվիլ առաջին քօմիսէր կարգուեցաւ։ Անոր յաջորդեց Սամսոնի ոստիկանութեան առաջին քօմիսէրներէն հաճի Ահմէտ էֆ.։

ԹՈՒՐՔ ԸՄԲԻՇՆԵՐՈՒՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ԲԱՐԻԶԻ ՄԷՋ.— Բարիզի մարմնամարզական և զբօսարշաւի կաճառը մէկ հանդէսը Սբօրթ, համաշխարհիկ ըմբշամարտութիւն մը կազմակերպած էր, որուն պիտի մասնակցէին ամէն ազգի ըմբիշներ, որոնց հրաւէր ուղղուած էր։ Մրցումները սկսան կատարուիլ անցած շաբթու Կազինօ տը Բարիի և Ֆօլի Պէրժէի սրահներուն մէջ։ Թուրք ըմբիշները մասնակցեցան 4րդ և 5րդ երեկոյթներուն։ Երէկ և առջի օր հասած Բարիզեան Թերթերը կ'արձագանգեն Թուրք ըմբիշներու յաջողութիւնը այդ մրցումներուն մէջ։ Կազինօ տը Բարիի մէջ, հինգշաբթի գիշեր բեմ եկաւ Թահիր բէհլիվան, որ 92 քիլօ ծանրութիւն ունի, նոյն ծանրութեամբ ֆրանսացի Սուայէ ըմբիշին հետ։ Այս ըմբշամարտութեան ատեն Թահիր բէհլիվան բուռն շարժումով մը անմիջապէս գետին նետեց հակառակորդը, որ սակայն ինքզինքը պաշտպանեց, որով կռիւը տեւեց։ Միջոց մը այնպէս եղաւ որ Թահիր՝ Սուայէն բեմէն վար՝ նուագախումբին տեղը նետեց։ Սուայէ ինքզինքը ժողվեց և թէեւ ուզեց ի դերեւ հանել Թուրքին շարժումները, բայց երկրորդ անգամ ըլլալով պարտուեցաւ։ Պայքարը եօթը վայրկեան եւ յիսուն երկվայրկեան տեւած էր։ Սուայէ երկու անգամ պարտուած ըլլալով մրցման ասպարէզէն ուրուեցաւ իր արձանագրութիւնը։ Թահիրէն ետք բեմ եկաւ Իպրահիմ փէհլիվան. 118 քիլօկրամ, սպանիացի Քօրիլայի հետ, որ 115 քիլօ է։ Այդ իրիկունը Թատրոնը բացառիկ կերպով լեցուած էր դիտելու համար Իպրահիմ Փէհլիվանը, որ հետաքրքրութեամբ ընդունուեցաւ, քանի որ Իպրահիմ Սաֆի մինչեւ այդ օր բնաւ պարտութեան չէր մատնուած։ Հիմա ասոր դէմ ինչ պիտի ընէ սպանիացին Քօրիլա կը մը տածէին։ Իպրահիմ Սաֆի առաջին շարժումով մը բացառիկ ճարտարութեամբ և ուժով սպանիացիին ուսերը գետին փակցուց։ Շարժումը այնքան արագ էր որ 13 երկվայրկեան միայն տեւեց։ Ժողովուրդը խանդավառ կերպով ծափահարեց այնպէս որ Թուրք ըմբիշը երեք անգամ բեմ եկաւ շնորհակալ ըլլալու։ Ժուռնալ կ'ըսէ թէ Իպրահիմ Սաֆի արժանի յաջորդն է Քարա-Ահմէտի, որ այնքան յաջողութիւններ ունեցած է։ Նոյն գիշեր Ֆօլի Պէրժէր Թատրոնին մէջ ալ Եուսուֆ Փէհլիվան յաղթեց Ժաքոպ Վիպէրի։ Շաբաթ գիշեր, Կազինօ տը Բարիի մէջ, բեմ եկաւ Թէվֆիք Ալի 115 քիլօ, ֆրանսացի Մոնբէցայի հետ, 94 քիլօ։ Ֆրանսացին օձաձուկի մը պէս խուսափեցաւ Թէվֆիքի պրկումներէն որ ամբողջ ուժովը կը պայքարէր։ Թէվֆիք ուժգին «օ՛հ օ՛հ»եր կ'արձակէր, որոնք հանդիսականները զբօսցնելու հանգամանքը ունէին։ Մոնբէցա պահ մը գետին բերաւ Թէվֆիքը, բայց չէր գիտէր ո՛ր կողմէն ճնշել զայն, որովհետեւ հսկա՛յ էր ան։ Այս պահուն Թուրքը ոտքի խոյացաւ և Մոնբէցան բռնեց մէջքին եւեւի կողմէն այնպիսի գործադրութեամբ մը որ յաղթութիւնը իրեն վիճակեցաւ։ Նոյն գիշեր Ֆօլի-Պէրժէրի մէջ Եուսուֆ փէհլիվան յաղթեց Քլէման անուն ըմբիշը։

ՊՈՒԼԿԱՐ ԱՒԱԶԱԿՆԵՐԸ.— Սելանիկէն կը գրեն թէ Քոմանովայի շրջակայքը ապստամբող երեք աւազակներ և Մէչվէի ու Համարինէի կողմերը ապստամբող Նչանեւոր աւազակ Գաւթուլի սպաննուեցան։ Բոգալար գաւառակէն Միխայլ անուն քահանայ մը թէեւ աւազակներուն կողմէ լեռը տարուած էր, սակայն աւազակները նուաճուեցան և քահանան ողջ ազատուեցաւ։ Մանաստըրի կողմը ապստամբող Նաում անուն աւազակապետը և ընկերները սպաննուեցան։

ՄԱՔՍԱՏԱՆ այնիքէ ճիւղին զեղծումներուն մասնակից ըլլալով նաեւ հաշուակալութեան պաշտօնեաները, անոնք ալ պիտի հարցաքննուին։

ՍՈՒԹՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆԸ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՄԷՋ.— Ծանուցուեցաւ նահանգային իշխանութեանց, որպէս զի առողջապահական քննիչները այցելեն յաճախ գաւառակները և գիւղերը, իրենց պարտաւորութիւնը կատարեն ճշդիւ։ Այն տեղերը ուր բժիշկ, դայեակ, դեղագործ և պատուաստող չի կայ, պիտի ղրկուին։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԻՒՖԹԻՆ Շէյխ Էլ-րաֆէյ յանկարծամահ եղած է կառքին մէջ, երբ այցելութենէ մը կը դառնար։ 80 տարու էր և թէ դեռ նոր այդ պաշտօնին կոչուած։ Անոր տեղ Միւֆթի կարգուեցաւ Շէյխ Պաքրի Էլ-Սատֆի։

ՄԱՀ.— Բերայի Հեռագրատան Տնօրէն Եանքօ էֆ. Անթուանիտիս մեռաւ առջի օր սիրտի կաթուածէ, 70 տարեկան։ 45 տարիէ պաշտօնի մէջ էր եւ կարեւոր դիրք մը գրաւած էր հեռագրական վարչութեան մէջ։ Բացի Մէճիտիյէ, Օսմանիյէ և Լիագաթ պատուանշաններէն, պատուանշաններ ստացած էր նաեւ գերման, աւստրիական, ռուս, իտալական և ֆրանսական կառավարութիւններէն։ Յուղարկաւորութիւնը այսօր կը կատարուի Բերայի Բանայիա եկեղեցիին մէջ, ժամը 5ին։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀՐԴԵՀ.—Գահիրէի մեր Թղթակիցը կը գրէ թէ Տէլթայի կայարանէն հրդեհ ծագելով 12 ժամ տեւած է։ Այրած են կայարանը, հոն գտնուող ապրանքները և երկաթուղիին գոյքերը։

ԿՌԻՒ ՆԻ ՈՃԻՐ.— Ֆրանսիսքօ անուն մէկը առջի գիշեր կռիւի բռնուեցաւ Բերա-Բօղասի եառւի կողմը Ալեքսան անուն ուրիշի մը հետ։ Ֆրանսիսքօ դաշոյնով զայն վիրաւորեց որունքէն և յետոյ պարտէզ նետեց։ Ալեքսանի ազգականներէն ոստիկանութիւնը փութաց և ձերբակալեց ոճրագործը։

ՄԻԱՄԻՏ ՄԱՐԴԱՍՊԱՆԸ.— Իզմիրէն կը գրեն թէ անցածները, քարափին վրայ, 20 տարու Հայ մը, Պետրոս Սարեան կռիւի բռնուեցաւ Յոյն կառապանի մը, Անաստասի հետ։ Պետրոս դաշոյնը մխեց անոր փորը և անշունչ գետին տապալելէ ետք զայն, փախաւ։ Մարդասպանը Իզմիրի շրջակայքը պահուըտած էր, երբ մէկը եկաւ իրեն ըսաւ թէ կառապանին կեանքը վտանգուած չէ, վէրքը ծանր բան մը չէ և եթէ ինք, Պետրոս կամաւ երթար ինքզինքը ոստիկանութեան յանձնել, քանի մը օր բանտարկութիւնով պիտի կրնայ ազատիլ։ Մարդասպանը հաւտաց այս խօսքերուն, համոզուեցաւ և ճամբայ ելաւ դէպի քաղաք։ Բայց օձիքը ձեռք տուաւ քօմիսէրի մը որ կը հետապնդէր զայն։ Պետրոս Իզմիր բերուելով կեդր. բանտը նետուեցաւ։

ՋԱՐԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ.— Հոկտ. 29ի ուրբաթ օրը Լէման անուն տարիքոտ կին մը՝ իր աղջկան 30 տարեկան Ֆազըլէէ և 20 տարու մանչ զաւկին հետ գիւղէ մը Կէմլէյիկ կ'երթար։ Կինն ու աղջիկը ձի նստած էին, իսկ մանչը ձիուն սանձէն բռնած կ'երթար։ Ճամբան երեք անծանօթ անձեր զէնք պարպեցին անոնց վրայ։ Գնդակներէն չորսը Լէմանի զարկին և մէկն ալ ձիուն՝ հինգ գնդակ ալ Ֆազըլէի. երկու կիները գետինը փռուեցան. մանչ տըղան սարսափահար փախաւ, չարագործները անոր վրայ ալ կրակ ըրին, սակայն ծովը նետուելով ազատուեցաւ։ Կնոջ ու աղջկան դիակները գիւղ տարուելով Թաղուեցան։ Լէման ուրիշ մանչ զաւակ մըն ալ ունի որ գինեմոլ է, որովհետեւ իր ստացուածքը մտադիր էր փոխանցել աղջկանը և փոքր մանչուն։ Ասկէց գինեմոլը զայրացած էր և ոստիկանութիւնը անկէց կը կասկածի։

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

ԲԱՐԻԶ, 14 Նոյեմբեր.— Բեթերսպուրկէն կը հեռագրեն թէ Նոյեմբեր 16ին Զարը պիտի մեկնի Բեթերհովէն, Զարսքոյէ-Սէլօյի մէջ անցընելու համար ձմեռը։

ՍԱԿԱՐԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆԸ

1/14 Նոյեմբեր 1095

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ ՔՈՆՍՈԼԻՏԷ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	Օ.Ռ.	97.20
Երէկուան էն բարձր գինը	»	97.24
» էն վար գինը	»	97.14

ՌՈՒՄԷԼԻՈՅ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	ֆր.	134.—
Երէկուան էն բարձր գինը	»	132.37½
» էն վար գինը	»	132.37½
Շիրքէթը Խայրիէ		35.—
Օսմանեան Պանքա		612.—
Տէրքոսի Ջուրի ընկ.		246.—
Թրամվ. Կ. Պոլսոյ		506.—
Քրէտի Ֆօնսիէ Էժիբսիէն Ա.		311.—
» » » Բ.		270.—

նէն մեծ վտանգը այս նրբանցքներուն յանկարծական ողողումն է։ Հիւպէր Կօֆէն 1812 Փետր. 28ին ըստ սովորութեան կ'աշխատէր Պօժօնի հանքին մէջ, իր 12 տարու տղեկին հետ Կօֆէն պարզ գործաւոր մը չէր, այլ գործապետ մը, և այն օր 172 գործաւոր ունէր իր տրամադրութեան տակ։ Այս հանքագործները զանազան նրբանցքներու մէջ կ'աշխատէին, ոմանք հանքածուխ հանելով և ոմանք կողովը լեցնելով։ Այս վերջինները յանկարծ նշմարեցին որ ջուրը կ'սկսէր թումբին վրայէն հոսիլ հանքին մէջ։ Բայց սովորաբար հոսումը շատ քիչ էր, հոգ չըրին, միայն իմաց տուին Կօֆէնի որ ուրիշ տեղ կ'աշխատէր։ Կօֆէն վազեց եկաւ և տեսաւ որ վտանգը կարծուածէն շատ աւելի մեծ էր։ Լսաւ ընկերներուն որ ժամանակ չկորսնցնելով, դուրս փախին։ Նոյն պահուն ջուրը, որ քիչ քիչ կը հոսէր, յանկարծ սկսաւ ժայթքել կատաղօրէն։ Գործաւորները, սարսափի մատնուելով, խոյացան դէպի կողովը և ուզեցին անոր մէջ մտնել ամէնքը մէկ։ Կօֆէն իր զաւակը թեւերուն մէջ առաւ և ուրիշ 12 գործաւորներու հետ կողովին մէջ դրաւ։ Բայց խեղճ նրբանցքներուն մէջ աշխատող գործաւորները յիշեց և գերագոյն որոշումը տուաւ զանոնք ազատելու կամ անոնց հետ մեռնելու։ Զաւկին հետ սիրայօժար դուրս ելաւ կողովէն և իր տեղը նըստեցուց կոյր գործաւոր մը։ Նոյն պահուն կողովը վեր քաշուեցաւ։ Վարը, ջուրը կը բարձրանար արագ արագ, այնպէս որ գործաւորները ազատելու յոյս չկար։ Այն ատեն էր որ Կօֆէն, որ իր պաղարիւնութիւնը կորսնցուցած չէր, իր ընկերներուն սիրտ տուաւ և հրամայեց որ նրբանցքին ամէնէն բարձր տեղը ելնեն։ Բայց այս խեղճ մարդոց համար չէր բաւեր միայն խեղդուելու անմիջական վտանգէն ազատիլ։ Ինչ պիտի ըլլար իրենց վիճակը եթէ ջուրը ամէն անցք գոցէր և 170 մէտր խորունկ տեղ մը թաղէր զիրենք։ Ցուսահատութեան ճիչերու մէջ, Կօֆէն վայրկեան մը ուշադրութիւն պահանջեց և ըսաւ,

«—Տղու պէս լալը ինչ օգուտ ունի։ Եթէ լալու տեղ ինծի հետ աշխատիք, կը խոստանամ ազատել ձեզ։ 70 մէտրնոց նրբանց մը պիտի փորենք Մամօնադէրի հանքին բերանը հասնելու համար։ Վստահ եմ որ մեր ճարտարագէտները, որոնք մեր վիճակը գիտեն, արդէն սկսած են նրբանցք մը բանալ, ուղղակի մեզ գալու համար։ Մենք ալ մեր կողմէ աշխատինք և այսպէս փութացնենք մեր ազատման վայրկեանը։

Կօֆէն քարհատ մը առաւ և սկսաւ փորել։ Իրեն հետեւեցան իր ընկերները։ Ամբողջ օր մը, այս անօթի ծարաւ մարդիկը աշխատեցան գերմարդկային ջանքով մը։ Արդէն քսան մէտր երկայնութեամբ ճամբայ մը բացած էին երբ անյաղթելի արգելք մը ելաւ իրենց դէմը։ Հանդիպեցան տեղի մը ուր ջուրերը կուտակուած էին։ Եթէ հարուած մը եւս տային, բոլորն ալ վայրկենապէս պիտի մեռնէին։ Կօֆէն, ապշութեան և յուսահատութեան առաջին վայրկեանը անցընելէ ետք, խորհուրդ տուաւ ընկերներուն՝ ուրիշ անցք մը բանալ։ Բայց ձայնը չէր լսուեր ամէն կողմէ բարձրացող ողբերուն մէջ։ Այս անգամ ինչ որ Կօֆէն չկրցաւ ձեռք բերել, իր 12 տարու տղան յաջողեցաւ։

«—Ձեզ ուզեր որ, ըսաւ, այս տեղ մեռնիլ վիճակի մէջ մեզ գտնողները կարենան ըսել թէ վատաբար մեռանք։ Թո՛ղ տեսնեն անոնք որ մինչեւ վերջը աշխատեցանք։ Կ'ուզեմ որ հայրս ու զիս գտնեն գործիքը ձեռքերնիս։ Եկուր, հայր, աշխատինք և թողունք որ այս մարդիկը լան, քանի որ ուրիշ բան մը չեն կրնար ընել»։

Գործաւորները, ամչնալով այս տղեկին քաջասրտութեան քով իրենց ցոյց տուած տկարութենէն, սկսան իրենց ալ աշխատիլ և միծամիծ դժուարութիւններէ ետք վերջապէս հանդիպեցան ճարտարագէտներուն և անոնց շնորհիւ ազատեցան ստոյգ մահուընէ։ Նարոլէոն պատուանշան տուաւ այս քաջարի մարդուն և 600 ֆր. ամսական կարգեց։

ՄԱՆՁՈՒՄԷԻ Տպարանէն կարելի է հայթայթել լուցկիի գեղարուեստական ինքնաշարժ տուփերը, որոնք գծագրուած արուեստագէտի մը ձեռակերտն են և սահմանուած են ապրուստի միջոց մը հայթայթել անոր։ Պարզ տուփին գինն է 10 ղրշ. իսկ գնողին անունը տուփին վրայ գեղեցիկ գրով քանդակուած տեսակը 20 ղրուշ։

ՍԻՄՈՆ ՋԷՕՄԼԷՔՃԵԱՆ

ՈՒՂԵԳՐԱԿԱՆ ՀԱՏԱԿՈՏՈՐՆԵՐ

ԿԻՒՐԻՆԷՆ ԱՏԱՆԱ

25 Օգոստոս

Դիւրին է, մութը ամէն կողմէ կը ծածկէ երկրին երեսը, մեր ձիերը յամր ու միօրինակ քայլերով իրենց ճամբան կ'ընթանան, երկինքը փայլփլուն նայուածքով աղջկան նայուածքի պէս խորունկ ապշութեամբ կը կամարանայ մեր գլխուն վրայ, լեռներուն ու սարերուն ծոցը փափուկ լռութիւն մը կը նիրհէ, միայն վարը՝ գետը իր հոսանքին խուլ աղմուկը կը ղրկէ մեզի, մինչ մենք կ'անցնինք լեռներէն, ձորակներուն մէջ կ'իջնենք, հովարարձունքներուն վրայ կ'ելնենք, կարծես նիրհող համայնութեան մէջ մենք միայն արթուն մնացած ըլլալով։ Երկնակամարին վրայ լուսաւորներու բոյլերը իրենց դիրքերը կը փոխանակեն հետզհետէ, հորիզոնին եզերքէն յանկարծ այդ ալ դուրս կ'ասայ կարծատելով գիշերին հետ մեր ալ ճամբան։ Արշալոյսն է այն որ այնքան վառ և հմայիչ փայլփլումով իր լոյսը կը կաթէ խառաջուց մութին վրայ։ Լոյսի ու յոյլերու այս քաղցրագեղեցիկ խորհրդապատկերը՝ քանի՛ բանաստեղծական է բիւրաւոր կայծերու աշխարհին կամար յատակին վրայ։ Շատ չուշանար և անա արշալոյսն ալ կը կարմրի արեւելքի սահմաններէն, այլ կը բարձրանայ կարմիրներուն մէջէն, և կը տեսնես յանձամ լեռնային տեսարանը իր քնքշութեան, վեհութեան ու պարզութեան բովանդակ սքանչելիքներուն մէջ. այս տեսարանին բոլոր գեղեցկութիւնը իր աղնիւ պարզութեան մէջ է արդարեւ, այն պարզութիւնը անմեղ՝ զոր բնութիւնը միայն գիտէ յօրինել լեռնային վայրերու ծոցերը։ Կծող ցուրտ մը չորս դիդ կ'առնէ և մաքուր հով մը կը ծաւալի շուրջը, կը դիտես մութին լոյս աշխարհ ճամբորդողի մը նման, կ'ընդնշմարես հեռուն հորիզոնին յատակը պառկող լեռներուն վիշապային գալարումները, որոնց գագաթներուն իսկ կ'անդիմէր մութին մէջ, կը շարունակենք միշտ, կ'անցնինք այն լեռներն ևս, վերջապէս կը հասնինք Կիւլէքէ բնուած գիւղը. աչքէ ձեռներու գիւղ մըն է, աղեղնաձեւ յատակագծով և գետնին հաղիւ նշմարելի բարձրութեամբ տուներով. բնակիչ չեն տեսներ հոն, ամէնքն ալ դաշտ գացած են հունձքի, միայն մանրիկ մանուկներ իրենց ցնցոտիներուն մէջ պլլուած կը խաղան գիւղի հրապարակին վրայ։ Մեր ամբողջ ճամբան և մասնաւորապէս այս գիւղը այնքան բարձր է ծովի մակերեւէն, որ կարելի է ըսել թէ շատ կարճատեւ ամառ մը վերջ մշտատեւ ձմեռնային եղանակը ծանօթ է բնակիչներուն։ Հոս սառնորակ ջուրերը վճիտ ու պայծառ՝ դուրս կը ցայտեն բնական շատրուաններէն, բայց այդ ցուրտ կլիմային մէջ որբ մնացեր են կարծես այդ գովացիկ աղբիւրները։

Արդէն՝ գիւղին մէջտեղը բացօտեայ մը վրայ իջեւանած ենք, ճաշելէ ետքը քիչ մը անուշ քուն վայելելու կ'ընկողմանինք։ Հաղիւ թէ հանգստացած ենք, ահա անձրեւ մը, և առաջ իբրեւ հետեւանք տարօրինակ ցուրտ մը ամէն բան կը խանգարէ, և կը փութանք գիւղացիներուն տուները ապաստանիլ ու կը գիշերենք ալ։

26 Օգոստոս

Առաւօտուն շատ կանուխ ճամբայ կ'ելնենք, այսօրուան մեր ուղին մեծաւ մասամբ անտառային է. կ'անցնինք դարձեալ այնպիսի տեղերէ ուր բնութիւնը իր լեռնականները ըրած է, աջ ու ձախէն անտառապատ բարձունքները մէկ անցք մը միայն կու տան, ուրկէ և կարելի է յառաջանալ։ Գիւղացիները իրենց գործերուն են, բնութիւնը քնքուշ գեղեցկութեան մը հովով մը կ'օրօրուի. ամէն կողմ ակնահաճոյ տեսարաններ կան առատօրէն, և մարդուս տեսողութիւնը կ'երթայ հանգչիլ բնութեան գրկին մէջ, ուր բիւրազան կեանքեր առաւօտեան եռ ու զեռին մէջ են։ Ճամբան հետզհետէ կը բարձրանայ, մարդ կը զգայ որ հողագնդին բաւական զգալի բարձունքներուն վրայ կը գտնուի, արձակ շունչ մը կը սփռուի սարաւանդներուն վրայ։ Էօրփիլիւ այս բարձրադիր վայրերուն նշանաւոր գիւղերէն մէկն է. ցուրտէն պատսպարուած երբ կ'իջնենք հոս, առաջին մտածումնիս կ'ըլլայ ալ աւելի թանձր ու ցուրտին դէմ պաշտպանող հագուստներ հագնիլ։ Ցետոյ կը ճաշենք այս ամբիծներու պատրաստած փիլաւը մածունին հետ և կը քաշուինք տաքուկ սենեակ մը գեղջկական։

Ինչ պարզ է սա գիւղացիական ապրելակերպը, տնեցիք բոլորն ալ ցորենի արտերն են եղանակի ու գործի բերմամբ, միայն մանկամարդ կին մը մնացեր է, որ քաղման կը հիւսէ. ձեւաւոր ու վերջին ապրիման համեստ կին մը ըլլալ կը թուի. ամէկուութիւնը իր բնական գեղեցկութիւնը և ջանասիրութիւնն ալ գովելի առաքինութիւնն է, գոհ են իրենց պարզուկ կեանքին մէջ, վասն զի քաղաքացիական ապատուներ, և ընտանեկան դժբաղդութիւններ շատ հազուադէպ են ասոնց համար ինչպէս իրենց իսկ մեզ վկայեն. երբ երեկոյին տան միւս անդամներն ալ եկան դաշտէն, գոհունակութեան շունչ մը ունէին, ներս ջնջեցին իրենց բոլոր դուարը, կիթեցին զանոնք, և ապա գնացին հանգստանալ ցերեկի յոգնութիւններէն վերջ։ Հիւրերուն նկատմամբ մարդասիրական փափկութիւն մը ունէին միշտ։

27 Օգոստոս

Գիւղերը Էօրթիլիւը անցընելէ ետք, առաւօտուն խիստ կանուխ ճամբայ կ'ելնենք։ Անտանելի է սակայն այսօրուան ճամբան, ցուրտը սաստկապէս կ'ազդէ մեր վրայ, պաղ հով մը կուգայ մօտակայ մեր դէմքերը, մինչ ճամբան շարունակ կը բարձրանայ մինչեւ Տալլը-Գավագ, որ այս լեռնադաշտի ամենաբարձր կէտն է թերեւս. հոս անկարելի է այլեւս մնալ ձիերու վրայ, վասն զի սաստիկ ցուրտը մարդուն մեկանքը կ'ընդարմացնէ։ Տալլը-Գավաղի օդի ցրտութեան չափ ալ՝ ընդհանուր տեսարանը տխուր և ցաւալի է, վեհ անտառի մը հասա ծառերուն կոճղեր՝ իրենց վերջացած կեանքի տխուր յիշատակարանը կը պատկերեն քեզի, գերեզմանատուն մը կոթողներուն պէս՝ որոնք անցեալ պերճութեանց փլուզումը կը մեներգեն, Տալլը-Գավագը, ամայութեան, դրացին, դէպի հարաւ արեւմտակ, անկում մը ունի. հարաւային կողմը կ'երեւի ճամբէն քիչ հեռու հաւ մանուն գեղը, որ սակայն տարւոյն այդ ամիսներուն մէջ բոլորովին անբնակ կ'ըլլայ եղեր. թէ ո՛ր ամսուն և ինչ պատճառաւ այդ տեղ կուգան գիւղացիք՝ ինծի մութ մնաց։ Մեր ճամբան արեւմտեան հակումին կը հետեւի, հետզհետէ կը սկսինք այլեւս վայրէջքին՝ դէպի խորհովիտ անտառ մը. վերէն վար կը տարածուի աչքիդ առջեւ մեծամեծ աշխարհին կենսունակ կանաչազարդումը, իսկ հեռուն ձախակողմեան զառիթափին վրայ կը տարածուի այրած անտառի մը ծառերուն չորացեալ կմախքները ոմանք կանգուն, ոմանք գետնատարած՝ սոկրատեսներու շեղջակոյտ մը նման։ Այս վայրէջքի միջոցին օդն ալ կը փոխուի, կլիմայի սաստկութիւնը կը մեղմանայ և ճամբան փոքր ի շատէ հաճելի կը դառնայ։ Հարուստ հունձք մը ճամբուն ամէն կողմը կ'ընդնշմարուի, գոհունակութեան փայլը կը ծաւալի երկրագործին թուխ դէմքերուն վրայ, այր, կին, երիտասարդներ ամէն հասակէ ու սեռէ տաժանելի աշխատութեան քրտինքով ողողուն են տաք արեւին տակ։ Այս օրուան մեր ճամբուն վերջակէտը Էօրտեկլի է, Գըզըլ-Գաչնըրու գիւղ մը, ջրաշատ ու անտառամէջ. գիւղացիք բարի ու հիւրասէր, ինչպէս կ'ըլլան ընդհանրապէս այս կողմերու բնակիչները, իջեւան կուտան սիրով ու սեղանով կը մեծարեն մեզի, ապա պատրաստուած կերակուրը կը ճաշենք մեծանով ու գարիհացով, վասն զի ցորենը տակաւին եկած չէ, մենք Քիրմա Սիւլէյմանին հիւրերն ենք, սա ծերուկ մըն է տարիներու բարդութեան տակ ընկճած այլեւ, որ կը հանգչի անկողնոյն մէջ. մօրքով առողջ է տակաւին, դուարթախօս ու չէն մարդ՝ կը հարցնէ մեր ինքնութիւնը, քանի մը խօսքով շրջակայ վայրերու վրայով տեղեկութիւններ կուտայ մեզի, այնպիսի փափկանկատութեամբ, որպիսին չէս յուսար բնաւ գիւղացիէ մը, և ինչ որ մեր զարմանքը գրաւեց, մեզի հետ խօսեցաւ մեր լեզուաւ խիստ յաջողութեամբ. ապա խօսեցաւ գիւղական կեանքի վրայ։ Ցետոյ խօսեցաւ հասուն գաղափարով մը իր երիտասարդ կեանքին, կռուին և ծերութեան ընկճումին վրայ, ան խօսեցաւ և մենք ունկնդրեցինք։ Օրը իրիկնամուտին կը մօտենար, ուստի գիւղը պտտելու համար, դուրս ելանք տունէն, հետերնիս փերեզակի իրեղէններ ունէինք մեր ընկեր Էզրեանեաններուն համար. ցուցուցինք գիւղացիներուն՝ ասեղ, թել, դերձան, հայելիներ, ուլունքներ ու զանազան զարդի վերաբերեալ առարկաներ, ասոնք ջերմապէս միահոյ կը հանէր ու գարիով փոխել կ'առաջարկէր, բայց առևտուրի մեծ յաջողութիւն չունեցանք դժբաղդաբար, այն ատեն կանգ առինք տունի մը առջեւ, ուր յաջողութիւնը ունեցանք տեսնելու փոքրիկ մը, որ ամէնէն աւելի իմ ուշադրութիւնս գրաւեց հասանականաբար. բնութեան այդ զաւակը գեղեցիկ էր արդարեւ, այնպիսի գեղեցկութիւն մը, որուն գիտակցութիւնը ունեցած չէր, բայց դու կը նշմարես կալին փոշիներով ծածկուած վայելչութեան մը գծութիւններն և յորդութիւնը. խոշոր ու սեւ աչքերը այնքան արտայայտութիւն կը ցոլացնէին, այնքան կրակոտ ու ազդու կերպով կը թափանցէին հանդիպողներուն յորս անուշ զգացումի մը լեցումով կը լուծէր մարդկային բովանդակ էութիւնը։ Կամար ու թաւ յօնքերը դէմքին խորհըրդաւորութիւն մը և աչքերուն ալ նկարչային տեսներ մը կ'ուտային, որուն մէջ կը պատկերանայ մանկութեան բոլոր հրապոյրը։ Շուրջինակի անտառները, գիւղին միջնակայ ժայռերը, լերանց սարոտը քերող առուակի հանդարտիկ, իր ափանց խոտն ու ծաղիկը, ճռուողող թռչնոց երգն ու փչոցը իրենց եռանդէն բնականութեան կաթիլ մը ցողած էին իրենց քով անծած այդ զաւակին վրայ. ալ ամէն բան մոռցած այդ եզական գեղեցկութիւնը կը ծծէմ աչքերովս։ Կեանքի մէջ վայրկեաններ կան, այո՛, այնպիսի վայրկեաններ ուր մարդ կ'ենթարկուի հոգիէն հոսող գինովութեան մը, և կը հպատակի այնպիսի ազդեցութեանց թելադրութեան, որոնք հասարակօրէն կը թարգմանուին բարի, ճշմարիտ ու գեղեցիկ. այս բնութեան ճարտարապետական՝ մէկ քմահաճոյքն է, կեանքի միօրինակութեան տաղտուկին մէջ։

Տղեկը շուտով հասկցաւ թէ իրմով կը հետաքրքրուէի, մինչ ինք հայելի մը գնելու գրաւած էր. ուշադրութենէն քիչ բան մըն ալ ինծի նուիրեց, ուստի և ակնարկ մը ձգեց վրաս, որուն ազդեցութիւնը տեւողական էր բոլորովին։ Այն յուզումները՝ որոնք չեն թարգմանուիր գրչով ու լեզուաւ չեն հաղորդուիր, աչքերով կը փոխանցուին, և այս տեղի կ'ունենար իմ և անոր մէջ, որով կը յիշէի իմ եղբօրս մանկութիւնը։ Ալ այնուհետեւ իրեն ուշադրութեան առարկան ալ ես եղայ, որով հայելին մոռցաւ ան ու կուշտօրէն դիտեց զարմացումով և հիացումով. երջանիկ ժամեր ու վայրկեաններ էին ասոնք, այն ընդարձակ իմաստով, որոնց անունը կուտան մարդիկ առանց ըմբռնելու զայն յստակօրէն։ Այս միջոցին իր ընկերներէն մին քաշեց անոր քղանցքը, ան ամչցաւ, ամփոփուեցաւ, ուստի և դէպի ինծի նշանակալից չարաճճիով՝ ընկերոջը վիզը փաթթուեցաւ ու վերջին ակնարկ մը փոխանակելով մեկնեցաւ։

Հատակստորիս երրորդ օրն էր այս. արեւը մուտքին հասեր էր լերանց բարձունքին վրայ տարածուած անտառին սաղարթներէն, վերջալոյսի թոյլ ցոլմունքները կը մաղուէին դիմացի սարափասեանին վրայ, գիւղական խաղաղիկ պահ մըն էր, կաքաւներու երամներ կը թռչէին բլուրներուն վրայ, այնպէս որ այս միջոցին ամէն ինչ հոս սիրուն, ամէն ինչ հաճելի ու սիրելի է։ Տուն վերադարձայ, երբ ալ փոքրիկը աներեւութացած էր։

Գիւղական-ընտանեկան օճախի խարոյկները կը բորբոքէին տան անկիւնը, ծերուկ տանտէրը նոյն անկողնոյն մէջ տարածուած կը կենար, միւսները գործով կ'զբաղէին։ Քունը քաղցր է, ամէն բան մոռացութեան մէջ կը դնէ վայր մը։ Առաւօտուն կանուխ պիտի մեկնինք, ուստի և գիշեր բարի առ այժմ։

ՉԱՓԱՒՈՐ ՈՒՏԵԼ
ԵՒ
ՉԱՓԱՒՈՐ ԽՄԵԼ

Ոչ միայն մարդուս բարոյականը այլ և ֆիզիքականն ալ կը պահանջէ որ չափաւոր ուտենք և չափաւոր խմենք։

Ուրեմն պիտի գանք պարզել թէ՝ ուտել խմելու մէջ չափաւորութիւնը ինչ օգուտ, և շատակերութիւնը ինչ վնաս ունի և որո՞նք են մեր սնունդին հարկաւոր տարրերը։

Կերակրոսումի մէջ չափաւորութիւնը կ'ըլլայ երկու տեսակ.— 1. Բնութեան պահանջածէն չափ կերակրոսում չընել, այսինքն չուտել և չխմել այնքան որչափ որ իր ստամոքսը կրնայ ընդունիլ։ 2. Չուտել և չխմել ամէն ուտելիք և խմելիք, այլ անոնցմէ մէկ քանիները։

Բնութեանը պահանջածէն չափ կեր ու խում չընել.—

Արդարեւ պէտք է ուտենք և խմենք, միմիայն մեր բնութեանը պահանջածին մէկ երկրորդը, այսինքն պէտք է ուտելէ և խմելէ դադրիլ (թէ՛ ճաշի ատեն և թէ ինչօրի մէջ) այն ատեն երբ կրնանք դեռ ուտել ու խմել՝ և կ'ախորժինք մեր կերածին չափ ևս մեր ստամոքսին մէջ զետեղել։ Եւ այս սովորութեան անխնայ արդիւնքը այն պիտի ըլլայ որ՝ մենք մեր կենաց՝ կամ երկար, կամ կարճ ժամանակամիջոցին մէջ երբեք ստամոքսի հիւանդութիւն չպիտի ունենանք. պարզ գլխու ցաւը միշտ պիտի բացակայի, փորի ցաւ բնաւ չպիտի մտաբերենք և ամէնէն աւելի գեղեցկութիւն մը և փափկութիւն մը պիտի ունենայ մեր մարմինը։

Չուտել և չխմել ամէն ուտելիք և խմելիք.— Ինչպէս վերը ըսինք՝ ուտելիքի և խմելիքի ընտրութիւնն ալ չափաւորութիւն մըն է. արդարեւ անպէտ և անսնունդ կերակուրները մարդկային բարոյական և ֆիզիքական առողջութեան խիստ աննպաստ են, քանի որ մոլութիւններու և ֆիզիքական հիւանդութիւններու ենթակայ կ'ընեն մարդս, մինչ անոնց անգործածութիւնը՝ վերագրելով բարոյական և ֆիզիքական առողջութեան պատճառներէն զերծ կը պահէ։ Ուստի կեր ու խումը պէտք է փնտռել միմիայն սննդաւոր և օգտակար տարրեր պարունակող նիւթերու մէջ, զորս ըստ կարգին պիտի համրենք։

Արդ, ինչպէս հետեւցուցինք, շատակերութիւնը կը վնասէ մարդուս՝ թէ՛ բարոյապէս, թէ՛ նիւթապէս և թէ ֆիզիքապէս։

Բարոյապէս կը վնասէ՝ մարդս այլ և այլ մեղսագործութեանց մղելով, որովհետեւ շատակերի մը համար — մանաւանդ եթէ անիկա աղքատ ըլլայ — երբեմն մեղսագործութիւններ անհրաժեշտ կը դառնան, որովհետեւ լեցուելու վարժուած իր ստամոքսին պարկը միշտ կը բաղձայ իրեն և անիկա ալ անոր գոհացում տալու համար ամէն անպատուութիւններ և առուրին արարքներ ի գործ կը դնէ — մինչեւ իսկ գողութիւններ և ոճրագործութիւններ կ'ընէ —, և այսպէս բանէ մըն ալ չի զրկեր զայն։

Ֆիզիքապէս կը վնասէ՝ մարդը տեսակ տեսակ հիւանդութեանց ենթակայ ընելով, որոնց ամէնէն նշանաւորը և ահելին ստամոքսի հիւանդութիւնն է, և որմէ յետոյ անտարակոյս՝ ստամոքսին առաջը կուգայ պատշաճիլ և իրականանալ։

Նիւթապէս կը վնասէ՝ փճացնելով մարդուս ամբողջ նիւթական հարստութիւնը։ Շատակերները կամ ոկրամոլները միշտ խեղճութեան ենթարկուած են և ամենայարին թշուառ դարձած։

Հիմա գանք համրել թէ՝ ինչ տեսակ տարրեր պարունակող սննդարար նիւթեր պէտք է յատկացնենք մեր ըստամոքսին։

Այս սնունդները գլխաւորաբար չորս մասերու կը բաժնուին.

1. Ալպիմինօիտներ, որոնք կը բաղկանան գլխաւորաբար, ալպիւմինէ, կլիւթէն (խաղողի շաքար) է,
2. Ալիւրայիններ որոնք կը բաղկական նիւթաստայէ կամ ալիւրէ են,
3. Մանր կամ պարարտ սնունդներ որոնք կը բաղկանան ճարպէ, կարագէ, ձիթաւիւղէ են,
4. Շաքարիններ որոնք կը բաղկանան շաքարային նիւթերէ և շաքարեղէնէ են։

Ասոնցմէ զատ մարդս պէտք ունի նաեւ՝ կերակուրի աղի, պտուղներուն շաքարին և հոտաւէտ նիւթերու համեմունքներու։

Ուրեմն մաքուր սնունդ առնելու համար, պէտք է ընտրել այնպիսի ուտելիքներ կամ խմելիքներ՝ որոնց մէջ վերոգրեալ սննդարար տարրերը շատ քանակութեամբ գտնուին, պայմանաւ սակայն որ չափաւորութիւնը չմոռցուի։ Ահա այն ատեն հանդիսաւ կեանք և ֆիզիքական գործարաններու համաչափութիւն պիտի ունենայ մարդս։

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Մ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ
6, ԲԵՐԱ ՄԵԾ-ԲԱՐՄԱՔ-ԳԱՊՈՒ ՓՈՂՈՑ, 6
ՀԻՒԱՆԴ ԿԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ
Կէսօրէ ետքը ժամադրութեամբ
48—50

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԴԱՍԵՐ 26

ՀԱՒԱԲՈՒԾՈՒԹԻՒՆ

ԹԽՍԱՐԱՆՆԵՐՈՒ
ԿԱՐԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ ՇԵՇՏՈՂ ՓՈՐՁԵՐ

Մինչեւ հիմա թէ՛ գիւղացին, թէ՛ մշակը և թէ նոյն իսկ հաւաբոյծներէ շատեր հաւնոցը այն միակ վայրը կը կարծէին, որուն մէջ հաւը անցընել սահմանուած ըլլայ իր մանկութիւնը, կատարելութիւնը, ծերութիւնը, թխսումը, և մայրութիւնը։ Այս կարծիքը, և տեղի խնայողութիւնը, հաւաբուծութիւնը վարկաբեկ ընող ու անոր անշահաբեր արհեստ մը ըլլալու կասկածը ներշնչող պատճառներ եղած են։ Հաւաբուծութիւնով զբաղիլ մտադրող ամէն մարդ նախապէս պէտք է ունեցած ըլլայ հաւնոցներ, հաւերու հիւանդանոց մը, գիրցնելու համար յատկացուած վայրեր, վառեակներու բազմացման համար մասնաւոր տեղեր և գեղ. արհեստական թխսիչ մեքենաներ, արհեստական թխսամայրեր, հաւաբուծական գործիքներ, փոքրիկ դեղարան մը, եւն. եւն.։ Հետեւաբար այն հաւատէրը կամ հաւաբոյծը որ հաւաբուծութենէն կարեւոր շահ մը կը սպասէ, և անկէ կ'ապահովէ իր ապրուստն ու ընտանեկան բարօրութիւնը, պէտք է որ ըստ բաւականին կլորիկ դրամագլուխ մը յատկացնէ իր ընդգրկած արհեստին և վերը թուածներու ամբողջութիւնով ունենայ։

Հաւաբուծութեան մէջ իւրաքանչիւր ճիւղի համար յատուկ վայրեր ունենալու անհրաժեշտ պէտքը շեշտող մեր տուած բացատրութիւնը ապացուցանելու համար իրականութիւններով և օրինակներով խօսինք։ Մինչեւ հիմա մշակներէ և գիւղացիներէ շատեր թխսամայրերը կամ հաւնոցներու և կամ ախոռներու մէջ թխսման կը դնէին և կամ անոնց կը ձգէին թխսմայրերու ընտրութիւնը։ Հաւնոցներու մէջ թխսման դրուող թխսմայրերէն լաւագոյն և նոյն իսկ ամենատարին արդիւնք մը յուսալ կարելի չէ, քանի որ հաւնոցին միւս բնակիչները և մասնաւորաբար աքաղաղը անհանգիստ կ'ընեն յաճախ թխսամայրերը և հետեւաբար այսպէս պատճառ կ'ըլլան հաւկիթներու սաղմերուն այլայլումին։ Այս անխորհուրդ և ձախաւեր միջոցէն վնասուող գիւղացիներ և մշակներ իբրեւ թխսարան ախոռները լաւագոյն համարած են։ Էանէօտ Լըմուան ախոռներու մէջ տիրող զաղջ բարեխառնութենէն խաբուելով, իր թխսմայրերէն քանիներ ախոռներու առաստաղներուն մէջ մասնաւորապէս շինած յարկաբաժիններու վրայ թխսման դրած և ամենայոռի արդիւնք մը ստացած է, որովհետեւ կենդանիներու շնչառութիւնովը և աղբերէն գոյացող կազերուն արտադրումովը առաջ եկող բարեխառնութիւնը ախոռին օդը կ'ապականէ և զարշահոտութիւններու շտեմարանի մը կը վերածէ ախոռը։ Էանէօտ Լըմուան ախոռի ապականեալ օդը մաքրելու համար առաստաղին ճիշտ մէջտեղէն վառարանի երկար խողովակ մը բարձրացուց և սակայն դարձեալ խիստ տխրեցաւ տեսնելով տասնեւինօրեայ թխսումով անմիջապէս կազմակերպուող վառեակները որոնք լոյս աշխարհ տեսնելու բախտը չունեցան, քանի որ այսպէս կազմակերպեալ վիճակով, կճեփին մէջ ներփակ՝ շնչահեղձ կ'ըլլային ախոռին մէջ տիրող խոնաւութեանը և օդին ապականութեանը պատճառով։

Իր բարեկամները Լըմուանի այս անյաջողութիւնը նոյն տարւոյ եղանակներուն խիստ յարափոփոխ ըլլալուն վերագրեցին, սակայն ասիկա բաւական չէր համոզելու նշանաւոր հաւաբոյծը որ երբեք չթերացաւ իր պրպտումները առաջացնելու մէջ։

Էանէօտ Լըմուանի հաւերէն մէկը հեռանալով իր պատկանած հաւնոցէն, 21 օր յետոյ տասներեօթը հատ քաջառողջ և առոյգ վառեակներ պարգեւեց իր տիրոջը։

Այս թխսման յաջող արդիւնքը մտածել տուաւ Էանէօտ Լըմուանի թէ ազատ միջավայրի մէջ ապրող հաւերը չորս պատերու մէջ փակուած հաւերէն աւելի արդիւնաւոր կրնան ըլլալ։ Ուրեմն նշանաւոր հաւաբոյծը չորս հաւեր աքաղաղի մը հոգածութեանը յանձնելով իր հաւնոցէն արտաքսեց, իր հսկողութենէն չհեռացնելով հանդերձ։

Այս հաւերէն մէկը բանջարով մըշակեալ դաշտի մը մէջ իր բոյնը շինեց և հոն թխսելով 12 վառեակներու մայր հանդիսացաւ։

Երկրորդը տօսախի թուփերուն մէջ թխսելով խիստ տխուր արդիւնք մը արտադրեց, որովհետեւ տօսախներու թուփերը նրբանցքի մը շուրջը հաստատուած էին, ուրկէ անցորդներ յաճախ կ'անցնէին։

Երրորդը մամուռներու դէզի մը մէջ հաստատեց իր բոյնը, թխսումը կատարեալ եղած էր, սակայն մամուռներու յատուկ միջատներ նորածին վառեակներուն աչքերը կուրցուցած և աղուամազերը փետտած էին։

Չորրորդը, որ երկար ատեն անյայտ եղած էր, իր քսաներկու հաւկիթներէն 19 հատ առողջ վառեակներու առաջնորդ հանդիսանալով իր հաւնոցը փոխադրած էր։

Էանէօտ Լըմուան իր թխսամայրերը հաւնոցներէն խիստ հեռու անբնակ տնակի մը մէջ փոխադրեց և խիստ ուրախ եղաւ ինքզինքը լաւագոյն արդիւնքի մը դէմ գտնելով։

Այս տեղւոյն մէջ թուխսի դրուող 72 հաւկիթներէն վաթսունեօթը հատ վառեակներ առաջ եկած էին, իսկ ախոռի մէջ դրուած թխսամայրերը իրենց յանձնուած 40 հաւկիթներէն միայն 15 հատ վառեակներ արտադրած էին։

Այս փորձը կը հաստատէ որ հաւնոցներէ և աղմուկներէ հեռու զատ միջավայրի մը մէջ հաստատուող թխսամայրերը ամէնէն աւելի արդիւնաշատ կ'ըլլան ինչ որ կը շեշտէ թխսարանի մը անհրաժեշտութիւնը։

ՀՐԱՆՏ Ս. ՏԱՆՑԻԿԵԱՆ
մասնագէտ
երկրագործական գիտութեանց

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Գ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ